

HENKILÖKOHTAISTAMINEN TURVALLISUUSVALVOJAN ERIKOISAMMATTITUTKINNOSSA

Karppinen Jari

**Kehittämishankeraportti
Huhtikuu/2008**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Karppinen, Jari	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 61	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus Salainen _____ saakka	
Työn nimi Henkilökohtaistaminen turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnossa		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) Vuortama-Räsänen, Marja		
Toimeksiantaja(t) Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Tiivistelmä <p>Jyväskylän ammatillisen opettajakorkeakoulun pedagogisiin opintoihini liittyvän opin- näytetyöni tarkoituksena on kertoa Kainuun Ammattiopiston turvallisuusvalvojan eri- koisammattitutkinnon henkilökohtaistamisesta. Henkilökohtaistamisessa on mahdolli- suus kohdata erilaiset oppijat omina yksilöinään ja löytää heille oma oppimisen polku ottamalla huomioon heidän oppimisen tarpeensa.</p> <p>Työssäni on käsitelty mm. koulutuksen taustaa, tutkintoon hakeutumista ja tutkinnon suorittamista nuoriso- sekä aikuispuolella. Työssäni käyn läpi erilaiset tutkintomuodot, niiden toimintaympäristöt sekä tutkintojen arviointikriteerit. Tämän työn tehtävänä on palvella työelämän tarpeita mahdollisimman hyvin, koulun ja opetusmaailman sisällöt huomioiden. Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto on muodostunut työelämän tarpeiden vaatimuksesta.</p> <p>Henkilökohtaistamisen pedagogisena pyrkimyksenä on vastata ammattitaidon kehittä- misen haasteisiin. Henkilökohtaistaminen toteutuu ohjausprosessissa, jossa opiskelijan tavoitteita, kokemuksia ja opiskelulle antamia merkityksiä yhdistetään työelämän vaati- muksiin, tutkintojen perusteisiin ja opetussuunnitelmaan. Henkilökohtaistaminen edellyt- tää opettajilta ryhmätyötä, jossa opettajat, opiskelijat ja työelämän edustajat yhdessä kantavat vastuun koulutuksen lopputuloksesta. Tästä voidaan käyttää termiä jaettu asi- antuntijuus.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Henkilökohtaistaminen, turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto		
Muut tiedot		

Author(s) Karppinen, Jari	Type of Publication Development project report	
	Pages 61	Language Finnish
	Confidential Until ☐	
Title Individualisation within the Specialist Vocational Qualification for Security Officers		
Degree Programme Vocational Teacher Education		
Tutor(s) Vuortama-Räsänen, Marja		
Assigned by Jyväskylä University of Applied Sciences, Vocational Teacher Education Unit		
Abstract <p>The aim of this thesis, included as part of my pedagogical studies within the Vocational Teacher Education Unit of Jyväskylä University of Applied Sciences, is to describe the individualisation process in the study programme of Specialist Vocational Qualification for Security Officers in Kainuu Vocational College. Individualisation enables encountering people with different learning styles as individuals, providing them with an individual learning plan which takes into account their varying needs for learning.</p> <p>This thesis covers, among other things, the background of the educational programme, the application process and the student performance within the study process in both the vocational upper secondary education and training and the vocational adult education and training. The operational environment of the programme as well as the different modes and evaluation criteria of the qualifications are discussed. The purpose of this study is to cater for the needs arising from working life, with an emphasis on the context and contents of the educational environment at school. The Vocational Specialist Qualification for Security Officers has been developed to meet the requirements of working life.</p> <p>The development of craftsmanship is currently facing new challenges, and the pedagogical goal of individualisation is designed to offer best practices in the new situation. Individualisation is carried out within the student counselling process in which the students' aims, experiences and expectations concerning studying are integrated with the requirements of working life and the criteria of the vocational qualifications, based on the national curricula. From the teachers' point of view individualisation calls for teamwork skills, requiring cooperational activities between teachers, students and the representatives of employers. The success of the educational process demands joint responsibility, which is often referred to as <i>shared expertise</i>.</p>		
Keywords individualisation, individual learning plan, Specialist Vocational Qualification for Security Officers, vocational education and training		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 Johdanto	5
2 Yleistä	6
2.1 Ammatillinen koulutus	7
2.2 Aikuiskoulutus	8
3 Opetuksen tulevaisuus	8
3.1 Järjestämissuunnitelma	10
3.2 Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon ammatillinen osaaminen	10
3.3 Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnossa vaadittava ammattitaito	12
3.4 Työelämän vaatimukset turvallisuusalan koulutuksessa	19
4 Henkilökohtaistaminen	22
4.1 Henkilökohtaistaminen tukee ammatillista kasvua	23
4.2 Henkilökohtaistamisen kohteet opettajan ammatillisen kehittymisen peruselementteinä	25
4.3. Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkintoon hakeutumisen henkilökohtaistaminen	30
4.4. Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon suorittamisen henkilökohtaistaminen	34
4.5 Tutkintotilaisuuksien sisältö ja näyttöympäristöt	36
4.6 Tutkinnon pakolliset osat	37
4.7 Tutkinnon valinnaiset osat	39
5 Tutkintosuoritusten arviointi	52
6 Arviointiesityksen tekeminen ja dokumentointi	56
7 Arvioinnista, oikaisumenettelystä, tutkintosuoritusten uusinnasta ja arviointipäätöksestä tiedottaminen	58
8 Pohdinta	60

Lähteet

1. Johdanto

Jyväskylän ammatillisen opettajakorkeakoulun pedagogisiin opintoihini liittyvän opinnäytetyöni tarkoituksena on kertoa Kainuun Ammattiopiston turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon henkilökohtaistamisesta. Aiheen valintaan on vaikuttanut halu perehtyä henkilökohtaistamisen maailmaan. Henkilökohtaistamisessa on mahdollisuus kohdata erilaiset oppijat omina yksilöinä ja löytää heille oma oppimisen polku ottamalla huomioon heidän oppimisen tarpeensa.

Työssäni on käsitelty mm. koulutuksen taustaa, tutkintoon hakeutumista ja tutkinnon suorittamista nuoriso- sekä aikuispuolella. Työssäni käyn läpi erilaiset tutkintomuodot, niiden toimintaympäristöt sekä tutkintojen arviointikriteerit. Erikoisammattitutkinto on muodostunut työelämän tarpeiden vaatimuksesta.

Turvallisuusalan koulutuksen vetovoimaisuutta parannetaan saamalla alalle riittävästi ammatillisesti suuntautuneita ja opiskeluun motivoituneita opiskelijoita. Ammatillisen koulutuksen merkitystä koulutusväylänä on vahvistettava lukion rinnalla, koska ammatti-tehtäviin valmistuvien määrä on taattava ja heidän osaamisestaan huolehdittava. Lisäksi koulutuksen keskeyttämistä tulee ehkäistä. Näihin voitaisiin vaikuttaa mm. valitsemalla alalle vanhempia oppilaita sekä yhdistämällä esim. lukion ja turvallisuusalan tutkinnot, jolloin oppilas voisi suorittaa ns. kaksoistutkinnon.

Turvallisuusalan tutkintorakennetta on arvioitava ja kehitettävä selkeämpään suuntaan, jotta se palvelisi sekä opiskelijoita että työnantajia. Käytettävissä oleva pedagogiikkaa on kehitettävä

käytännön läheisemmäksi, jolloin opetussisällöt liittyvät ammatilliseen kasvuun ja kehittymiseen. Koulutuksessa tulee pyrkiä palmi-koimaan käytäntö ja teoria toisiinsa saumattomasti liittyväksi kokonaisuudeksi. Työssäoppimisjärjestelmän käytännön toteutusta on saatava lähemmäksi työelämää.

Henkilökohtaiset opetussuunnitelmat ja niiden käyttöönottoaminen toimivat keinona opintojen joustotavoitteeseen. HOPSilla tarkoitetaan henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa. Se on opiskelijan työväline hänen omalla kehittymisen polullaan - oppimistoimintaa jäsentävä ja tukeva, ajassa muuttuva ja tarkentuva.

Opettajien työelämäosaamista voidaan parantaa tutkimus- ja palvelutoimintaan osallistumisena.

Aikuiskoulutuksessa koulutustoimenpiteitä tulee suunnata enemmän työmarkkinoilla oleviin ikäluokkiin, sekä parantaa koulutusmahdollisuuksia omaehtoisen, työvoimapolitiittisen sekä yritysten henkilökoulutusten parissa. Pitkäkestoisen tutkintoon johtavien koulutuksen rinnalle tulee lisätä lyhytkestoisia aikuiskoulutuksen muotoja. (www.min.edu.fi)

2. Yleistä

Kainuun ammattiopisto (KAO) on kunnallisena liikelaitoksena toimiva asiakaspalveluorganisaatio, joka muodostaa Kainuun koulutustoimialan ammatillisen koulutuksen tulosalueen.

Kainuun ammattiopisto on Kainuun maakunta – kuntayhtymän omistama kunnallinen liikelaitos. Monialainen oppilaitos antaa Kainuussa toisen asteen ammatillista koulutusta nuorille sekä aikuisille. Kiinteät toimipaikat ovat Kajaanissa, Kuhmossa, Sotkamossa, Suomussalmella ja Vaalassa.

Kainuun ammattiopistossa opiskelee noin 2800 nuorta ja aikuista sekä 500 oppisopimusopiskelijaa.

Työntekijöitä on noin 380 henkilöä ja liikevaihto on noin 24 miljoonaa euroa.(www.kao.fi).

Työelämä perustuu yhä enemmän osaamiseen ja tietoon. Aikuiskoulutuksen tehtävänä on vastata monipuolisesti työelämän ja aikuisväestön osaamis- ja sivistystarpeisiin.

Kainuun ammattiopiston aikuiskoulutuspalvelut EDUKAI:n koulutuksissa huomioidaan aina sekä oppijan että hänen työyhteisönsä lähtötilanne, tarpeet ja odotukset. Aikuiskoulutuksen monipuoliset asiantuntijamme tietävät, miten yhdistää oppijan elämäkokemus ja vankka työhistoria sekä toisaalta laadukkaat opetussisällöt, -menetelmät ja -ympäristöt.

Tarjoamme useiden eri rahoitusjärjestelmien mukaista koulutusta. EDUKAI tarjoaa työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta, omaehtoista ammatillista lisäkoulutusta, Noste-koulutusta, oppisopimuskoulutusta, työnantajan kokonaan tai osittain rahoittamaa ja omarahoitteista koulutusta. Toteutamme koulutuksen joko tutkintotavoitteisena tai räätälöitynä erityiskoulutuksena juuri sinun tarpeittesi mukaisesti.

Kouluttautumista ei pidetä vain nuorten yksinoikeutena - koskaan ei ole liian myöhäistä lähteä opiskelemaan.

2.1 Ammatillinen koulutus

Ammatillista peruskoulutusta järjestetään ammatillisissa oppilaitoksissa ja oppisopimuskoulutuksena käytännöllisesti katsoen kaikilla aloilla. Ammatillisen perustutkinnon suorittaminen kestää 3 vuotta, ja opetusta annetaan monialaisissa tai erikoistuneissa ammatillisissa oppilaitoksissa. Kolmivuotinen ammatillinen perus-

tutkinto tuottaa kelpoisuuden hakea kaikkeen korkea-asteen koulutukseen.

Ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä valmiuksia itsenäisen ammatin harjoittamiseen. Koulutuksen tavoitteena on lisäksi tukea opiskelijoiden kehitystä hyviksi ja tasa-painoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä tukea elinikäistä oppimista. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998).

2.2 Aikuiskoulutus

Aikuiskoulutuksena oppilaitoksissa toteutettavan opetuksen kirjo on laaja. Aikuisille järjestetään perustutkinto-opetusta, tutkintoon kuuluvien opintojen avointa tarjontaa (esim. avoin yliopisto) ja näyttötutkintoihin valmistavaa koulutusta. Tärkeä osa aikuiskoulutusta on ammattitaitoa uudistava, laajentava ja syventävä lisä- ja täydennyskoulutus. Huolimatta aikuiskoulutuksen voimakkaista kytkennöistä työelämään ja työmarkkinoihin kaikki koulutus ei liity suoraan työhön ja ammattitaitoon. Tarjolla on runsaasti mm. kansalaistaitoihin valmentavia ja yhteiskunnallisia opintoja. Aikuisopiskelu voi olla myös puhtaasti harrastuksellista tietojen ja taitojen kartuttamista. ([www.oph.fi/koulutusjärjestelmä/aikuiskoulutus](http://www.oph.fi/koulutusjarjestelmä/aikuiskoulutus))

3. Opetuksen tulevaisuus

Ammatillista koulutusjärjestelmää ollaan kehittämässä työelämän tarpeiden suuntaan, työelämän ja yksilön välisten intressien risti-

riidat, kohtaamattomuus, työssä jaksaminen ja muut yksilötason ongelmat ovat ajankohtaisia.

Varmuus työllisyyden jatkumisesta lisääntyy koulutuksen myötä
→mahdollisuus työn saamiseen tai jatkuvuuteen.

Aikuiskoulutukseen haetaan itsensä ja ammattitaidon kehittämisen vuoksi. Henkilökohtaistaminen suuntaa itsensä toteuttamiseen työelämässä. Se kiteyttää ja tuo konkreettisesti esiin itsensä kehittämisen ammatillisen koulutusjärjestelmän keinoin. Opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen näyttösuunnitelma (HENSU), jossa määritellään näyttöpaikka, -aika, -tehtävät ja näytön arvioitsijat. Jokaiselle tutkinnon osalle laaditaan oma suunnitelma kouluttajan, työpaikkaohjaajan ja opiskelijan yhteistyönä. Tutkinnon suorittajan aiemmat dokumentoidut näytöt huomioidaan näyttösuunnitelmaa tehtäessä. HENSU toimii opiskelijan ja työpaikkaohjaajan ohjenuorana näyttöjaksoissa.

Kasvatetaan yksilöllisten oppimispolkujen avulla moniosaajia, joilla on yleisiä työvalmiuksia ja valmius jatkuvaan muutokseen. Rajattujen työtehtävien hyvästä suorittamisesta siirrytään laajalaisiksi yleisosaajiksi. Yleisosaajuus edustaa väistämättä pinnallista ja hajanaista tieto- ja osaamisperustaa.

Opettajien asiantuntijuus muuttuu sekatyöläisyydeksi ja rikkoo perinteisiä mielikuvia ammattitaidosta ja ammatillisuudesta. Työssä he kohtaavat työn pedagogisoinnin pyrkimykset ja käytäntöpainotteisen koulutuksen kehittämisen paineet.

Opettajana täytyy ottaa itsestään enemmän irti, sitoutua koulutukseen ja ihmisiin. Pyrkii johdattamaan opintielle ja ”potkia” eteenpäin ja houkutella, jotta into lopahda kesken. Erittäin raskasta henkisesti ja työllisestikin.

3.1 Järjestämissuunnitelma

Näyttötutkintojen järjestämissuunnitelma (NJS) on tutkinnon järjestäjän laatima suunnitelma näyttötutkinnon toteutuksesta ja arvioinnista. Suunnitelma sisältää selvityksen;

- tutkinnon järjestäjän taustatiedoista
- näyttöjen tarjonnasta ja sisällöstä
- näyttöympäristöstä
- näyttöjen arvioinnista
- henkilökohtaistamisesta

NSJ laaditaan yhdessä yritysten tai yhteisöjen työnantaja- ja työntekijäedustajien kanssa.

Tämä vaaditaan jo Opetushallituksen puolelta (Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998), jotta myönnetään lupa ko. koulutukseen. Suunnitelmassa on kerrottu kaikki koulutukselle tärkeät asiat jonka perusteella se tehdään ja muokataan. Samalla se antaa opettajalle pohjan, jolla edetä uudessa koulutuksessa. Minulle on merkityksellistä se, että on oma pohja, jolle nojata oppilaitoksena vaikka yhteistyötä tehdäänkin eri oppilaitosten välillä.

Työelämälähtöisyys ja käytännönläheisyys ovat lähes muuttuneet ehdottomiksi toiminnoiksi joiden arvoa ei kukaan voi kyseenalaistaa. Tästä johtuen opetusta, koulutusta ja koulutusohjelmia karsitaan ja suunnataan uudelleen.

3.2. Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon ammatillinen osaaminen

Tutkinto rakentuu seuraavista pakollisista osista:

1. Turvallisuussuunnittelu
2. Turvallisuuslainsäädäntö

Lisäksi on valittava vähintään kolme seuraavista osista:

1. Vartioimisliiketoiminnan ja vartiointityön perusteet
2. Turvallisuusjohtaminen
3. Turvallisuustekniikka
4. Tietoturvallisuus
5. Kansainvälinen turvallisuustoiminta
6. Yrittäjyys

Perusteelliset selitykset näihin kohtiin löytyvät **www.oph.fi**

Monet asiat ovat yhteydessä osaamiseen ja ammattitaitoon. Voidaan ajatella, että ammatillinen osaaminen muodostuu toisaalta ammatissa tarvittavista tiedoista ja taidoista, mutta toisaalta henkilön persoonallisuuden eri puolista, joita perimä ja sosiaalinen toimintaympäristö elämän aikana muokkaavat.

Osaamista käytetään luonnollisesti muissakin elämänalueissa kuin ammatissa toimiessa. Siksi tässä osaamista pidetään yläkäsitteenä, ammattitaitoa ja asiantuntijuutta sen alakäsitteinä. On syytä korostaa, että osaaminen ja sen alakäsitteet eivät ole staattisia, vaan muovautuvat koko ajan ihmisen kokemuksen kautta.

Osaamisen ja ammattitaidon perustana on kyvykkyys. Kyvykkyys on seurausta peritystä lahjakkuudesta ja toisaalta koulutuksen ja kokemuksen kautta opitusta.

Osaamisella tarkoitetaan työn vaatimien tietojen ja taitojen hallintaa ja niiden soveltamista käytännön työtehtäviin.

3.3 Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnoissa vaadittava ammattitaito

Turvallisuussuunnittelu

Tutkittava tuntee turvallisuussuunnittelun periaatteet ja yleisimmät käytännöt sekä

ymmärtää eritasoisten ja eri tarkoitukseen laadittavien turvallisuussuunnitelmien

periaatteet. Hän tuntee myös lakisääteisten turvallisuussuunnitelmien vaatimukset

ja sisällön (esim. pelastuslainsäädännön mukainen pelastussuunnitelma). Hän

tuntee yritysturvallisuuden osa-alueet ja ymmärtää niiden sisällön ja merkitykset.

Hän ymmärtää suunnittelun logiikan sekä suunnittelun eri vaiheet ja niiden merkityksen.

Hän pystyy hankkimaan kulloisenkin turvallisuussuunnitteluun liittyvän tiedon. Hän pystyy laatimaan eriasteisia luonnostason turvallisuussuunnitelmia ja opastamaan kohdeorganisaatiota turvallisuussuunnitteluun liittyvissä asioissa. Hän osaa arvioida eri turvallisuusratkaisujen kustannus-/hyötysuhteen. Hän osaa esitellä laatimansa suunnitelman havainnollisesti asiakkaan edustajalle.

Turvallisuuslainsäädäntö

Tutkittava tuntee yksityistä turvallisuusalaa säätelevän lainsäädännön sekä tähän alaan oleellisesti liittyvän muun lainsäädännön

(yksityiseen turvallisuusalaan liittyvien tehtävien osalta esim. rikoslain sekä pakkokeino- ja esitutkintalainsäädännön). Hän tuntee

ampuma-ase- ja teräaselainsäädännön keskeiset osat sekä voimankäyttöön ja -välineisiin liittyvän lainsäädännön. Hän tuntee

myös turvallisuusviranomaisiin oleellisesti liittyvän lainsäädännön (mm. poliisi-, pelastus-, tulli- ja rajavartiolaitosviranomaisiin ja niiden

tehtäviin ja toimivaltuuksiin liittyvän lainsäädännön). Tutkittava

tuntee Suomen oikeusjärjestelmän perusteet ja perustuslain sekä

osaa perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvän lainsäädännön keskeisen sisällön. Hän tuntee myös työnjohto- ja esimiestehtäviin liittyvän lainsäädännön, kuten työsuojelu- ja työaikalainsäädännön sekä työsuhteita ja henkilöturvallisuutta koskevan lainsäädännön perusteet. Hän osaa soveltaa lainsäädäntöä (käyttäen tarvittaessa lähdeaineistoa) turvallisuusalalla esiin tuleviin käytännön työtehtäviin ja erilaisiin ongelmatilanteisiin. Hän osaa myös perustella edellä mainittuihin tilanteisiin liittyvät ratkaisunsa.

Vartioimisliiketoiminnan ja vartiointityön perusteet

Tutkittava tuntee yksityisistä turvallisuuspalveluista ja järjestyksenvalvoista annetut lait sekä niihin liittyvät asetukset keskeisine käsitteineen ja määritelmineen. Hän tuntee vartioimisliiketoimintaa ja järjestyksenvalvontaa koskevat lupamenettelyt ja viranomaisilmoitukset. Hän tuntee hyvän vartioimisliiketavan ja vartioimisalan yleiset sopimusehdot ja osaa soveltaa niitä. Hän tuntee kuluttajansuojalainsäädännön vaatimukset vartioimispalveluiden tuottamiseen ja markkinointiin liittyen. Hän osaa toimia oikein ja tuloksellisesti asiakasrajapinnassa. Tutkittava hallitsee lainsäädännössä määritellyt vartioimisliikkeen vastaavan hoitajan tehtävät. Hän osaa vartioimisliiketoimintaan ja vartijan työhön liittyvät säädökset sekä vartiointin ja sen taktiikan perusteet. Hän tuntee vartioimisliikkeiden ja omavartiointia harjoittavien tahojen toimintaympäristön siten, että hän osaa ohjata ja perehdyttää työntekijää työympäristöönsä. Hän tuntee järjestyksenvalvojan velvollisuudet, oikeudet ja toimialueet sekä osaa ohjata järjestyksenvalvojan toimintaa eri kohteissa. Tutkittava hallitsee hyvät palveluperiaatteet ja osaa toimia oikein ristiriitatilanteissa. Hän tuntee vartijan ja järjestyksenvalvojan voimankäyttöön ja –välineisiin liittyvän lainsäädännön. Hän osaa arvioida voimankäyttö-, viesti-, kuljetus-, ensiapu- ja muiden vartijan työssä tarvittavien työ- ja suojavälineiden käyttöä ja käyttötarvetta realistisesti. Tutkittava tuntee vartioimis- ja järjestyksenvalvontatoimintaan liittyvät yhteistyötahot se-

kä niiden keskeiset tehtävät. Hän ymmärtää vartioimis- ja järjestyksenvalvontatoiminnan merkityksen osana yritysturvallisuuden kokonaisuutta. Tutkittava osaa lisäksi sen, mitä vartijan ammattitutkinnon osissa *Vartijan työn perusteet* ja *Vartijan peruskurssi* edellytetään.

Turvallisuusjohtaminen

Tutkittava tuntee organisaation turvallisuuden osatekijät ja niistä muodostuvan kokonaisuuden sekä turvallisuusjohtamisen osana organisaation johtamisjärjestelmää.

Hän tuntee organisaation turvallisuustoimintojen organisoinnin ja vastuuttamisen. Hän tuntee riskienhallinnan merkityksen osana organisaation kokonaisturvallisuutta. Hän osaa suunnitella, hankkia ja toteuttaa organisaatiolle sisäistä turvallisuuskoulutusta sekä arvioida ja ylläpitää sen laatua. Tutkittava tuntee organisaatiossa mahdollisesti käytettävien laatu-, ympäristö- ja turvallisuusjärjestelmien teorian ja tavoitteet sekä osaa soveltaa niitä käytännön turvallisuustyöhön. Hän osaa johtamisen (työn suunnittelun ja työn johtamisen) käytännön tasolla sekä turvallisuusalan koulutus- ja tutkintojärjestelmän sekä osaa perehdyttää henkilöstöä turvallisuusasioissa. Hän tuntee työsopimus-, työaika- ja vuosilomalainsäädännön perusteet ja alansa tai työyhteisönsä työehtosopimuksen

yleisimmät työsopimuksen tekemiseen ja työsuhteen sisältöön vaikuttavat perusteet sekä lakisääteiset yhteistoimintamenettelyt. Hän tietää lakisääteisen tapaturmavakuutuksen ja työntekijän eläkelainsäädännön keskeisen sisällön. Tutkittava tuntee työturvallisuuslakiin sisältyvät keskeisimmät työnantajan ja työntekijän velvollisuudet ja oikeudet sekä toimialansa erikoispiirteet työsuojelukysymyksissä, mm. keskeisimmät ja yleisimmät henkilökohtaiset suojaimet sekä niiden merkityksen työntekijän suojaamisessa. Hän tuntee lisäksi työtiloista ja -olosuhteista sekä työsuojelusta annetun keskeisen lainsäädännön ja niihin liittyvät keskeiset tur-

vallisuusmääräykset ja -ohjeet (mm. vakuutusyhtiöiden antamat ohjeet tulitöistä). Hän tuntee työsuojelun valvonnasta vastaavat viranomaisorganisaatiot ja niiden käytännön toiminnan. Hän tuntee lisäksi keskeisiltä osin työpaikkojen yhteistoimintamenettelyistä sekä suojeleorganisaatiosta annetun lainsäädännön ja niihin liittyvät käytännön menettelyt työpaikalla. Tutkittava tuntee viranomaisten antamien turvallisuus selvitysten käyttöalan sekä turvallisuus selvitysten hakemiseen ja antamiseen liittyvät menettelyt (laki turvallisuus selvityksistä).

Turvallisuustekniikka

Tutkittava tuntee turvallisuustekniikan, kiinteistötekniikan ja rakenteellisen turvallisuuden

keskeisen käsitteistön. Hän tuntee turvallisuusjärjestelmien toimintaperiaatteet ja niiden sekä hälytysten ja kuvien siirtotekniikoiden soveltuvuudet erilaisiin käyttötarkoituksiin. Hän tuntee koko toimintaketjun järjestelmien luonnossuunnittelusta niiden ylläpitoon sekä ymmärtää laadun merkityksen koko toimintaketjussa. Hän osaa toimia ryhmässä, joka tekee erilaisille organisaatiolle rakenteellista turvallisuutta ja turvallisuustekniikkaa koskevia suunnitelmia. Hän osaa arvioida tarjouspyyntöjä ja tarjouksia kokonaistaloudellisesti. Tutkittava osaa laatia pienten kohteiden teknisiä ja rakenteellisia turvallisuusratkaisuja koskevan tarvekartoituksen ja luonnossuunnitelman alustavine kustannusarvioineen. Hän osaa arvioida suunnitelmien sopivuutta kyseisen organisaation turvallisuustarpeisiin. Hän osaa laatia pienten kohteiden turvallisuusjärjestelmätarjouksia toimintaselostuksineen. Hän osaa esitellä havainnollisesti laatimansa tarjouksen ja suunnitelmat asiakkaalle. Tutkittava osaa yhdistellä erilaisia turvallisuustekniikoita erilaisille organisaatioille soveltuviksi turvallisuusratkaisuuksi. Hän osaa hahmottaa erilaisten turvallisuusteknisten ratkaisujen kustannus-/hyötysuhteen. Hän ymmärtää kohteiden valvontaan liittyvän vyöhykejattelun merkityksen ja osaa soveltaa sitä käytännön

turvallisuusteknisissä ratkaisuihin. Lisäksi hän osaa ottaa huomioon erityisesti isojen järjestelmien ongelmat, jotka koskevat mm. aiheettomia hälytyksiä (käyttäjät), ulkoalueiden valvontaa (sääolot, etäisyydet, valaistus, ilkivalta) ja ylläpitoa (vastuuhenkilöt, huoltosopimukset). Hän osaa valvoa laitetoimitusten eri vaiheet. Hän ymmärtää salassapidon merkityksen tällaisten järjestelmien toimituksissa. Tutkittava osaa laatia järjestelmien toimintaselostuksia. Hän osaa käyttää järjestelmiä asianmukaisesti ja turvallisesti sekä toteuttaa järjestelmiin liittyviä käytönopastuksia kohdeorganisaation henkilöstölle. Tutkittava tuntee teknisiä turvallisuusjärjestelmiä ja yksityisyyden suojaa sääntelevän lainsäädännön ja viranomaisohjeet. Tutkittava osaa käyttää työssään hyväksi alan viranomaisten ja järjestöjen julkaisuja (Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliiton ja Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön ohjeet sekä Sähkötieto ry:n ST-kortistot).

Tietoturvallisuus

Tutkittava tuntee tietoturvallisuuden perusteet ja keskeisen käsitteistön. Hän tuntee tietojen turvallisuusluokittelun, asiakirjaturvallisuuden periaatteet sekä turvallisen tietojenkäsittelyn vaiheet tiedon luomisesta tiedon hävittämiseen. Hän tietää tekijät, jotka vaikuttavat tiedon luottamuksellisuuteen, eheyteen ja käytettävyyteen. Hän tuntee myös tietojenkäsittelyn riskit ja ymmärtää niiden merkityksen yritysturvallisuudessa. Tutkittava tuntee tietotekniikan perusteet (tietokoneet ja niiden oheislaitteet) sekä osaa käyttää tavanomaisia toimisto-ohjelmia. Hän osaa tiedon tallentamisen, säilyttämisen, varmistamisen ja hävittämisen periaatteet sekä teknologian. Hän osaa tiedonsiirron perusteet ja tietää erityyppiset tiedonsiirtoon liittyvät riskit. Tutkittava tuntee toimitilaturvallisuuden periaatteet, tietoteknisten laitteiden mekaanisen suojaamisen sekä rakenteellisen ja teknisen turvallisuuden merkityk-

sen tietojen suojaamisessa. Hän tuntee tietosuojaa sekä tieto- ja viestintärikoksia koskevan lainsäädännön keskeiset osat ja yleisimmät tieto- ja viestintärikosten tekotavat sekä keskeisimmän yksityisyyden suojaan ja tietoturvallisuuteen liittyvän lainsäädännön. Tutkittava osaa laatia pienehkön kohteen tietoturvallisuusohjeistuksen ja esitellä sen ymmärrettävästi asiakkaalle sekä opastaa kohteen henkilöstöä ohjeistuksen mukaiseen toimintaan.

Kansainvälinen turvallisuustoiminta

Tutkittava tuntee yksityisen turvallisuusalan kansainväliset perusrakenteet sekä yksityisen turvallisuusalan yhteiskunnallisen merkityksen. Hän kykenee järjestämään yksittäisen toimeksiantosopimuksen toteutuksen Suomen ulkopuolella sijaitsevan yhteistyötahon kanssa. Hän kykenee avustamaan täällä toimeksiantoa toteuttavaa ulkomaista yhteistyökumppania englannin kielellä. Hän pystyy suomen tai ruotsin kielen lisäksi hakemaan ja sisäistämään tietoa turvallisuusasioista englanninkielisestä kirjallisuudesta ja lehdistöstä. Tutkittava tuntee tavanomaisimmat yksityisen turvallisuusalan kansainväliseen yhteistyöhön liittyvät uhat ja tehtävät organisaation turvallisuusvastaavan työhön liittyen, mukaan lukien matkustusturvallisuus. Hänellä on kokonaiskuva EU:n ja Suomen lähialueiden kulloisestakin turvallisuustilanteesta ja ongelmista oman organisaationsa toimintaan liittyen. Tutkittava tuntee EU:n jäsenvaltioiden yksityiseen turvallisuusalaan liittyvän koulutuksen yleisen tason sekä rakenteen. Hän tuntee EU:n yleiset periaatteet, jotka koskevat henkilöiden, tavaroiden ja pääomien vapaata liikkumista. Hän tuntee EU:n keskeisimmät turvallisuusalan viranomaisorganisaatiot sekä yhteistyökäytännöt ja -organisaatiot. Tutkittava tietää myös yleisellä tasolla, miten yksityisen turvallisuusalan asema sekä sitä koskeva oikeudellinen sääntely kehittyy ja muuttuu EU:ssa ja sen jäsenvaltioissa sekä Suomen lähialueilla. Tutkittava ymmärtää eri kulttuurien ja kansalaisryhmien erilaisuu-

den ja erilaiset arvomaailmat sekä tavat suhtautua yksilöön ja turvallisuuteen.

Yrittäjyys

Tutkittava tietää, mitä yrittäjänä toimiminen edellyttää. Hän osaa arvioida yrittäjyyttään ja mahdollista yritystoimintaansa sekä sitä, millä alueilla ja miten hän voi kehittää yrittäjävalmiuksiaan. Hänellä on oman alansa vankka ammattitaito ja hän ymmärtää alansa yritystoimintaa. Hän osaa tarkastella alaa ja sen tarjoamia yritystoiminnan käynnistämisen ja kehittämisen mahdollisuuksia ja riskejä, ja hänellä on oman yrityksen aloittamiseksi tarvittavat perustiedot. Tutkittava tietää eri yritysmuotojen erot ja tuntee yrityksen perustamisen hallintomenettelyt. Hän osaa kehittää yhdessä asiantuntijoiden kanssa markkinakelpoisen liikeidean ja tietää, miten sitä käytetään toiminnan suunnittelun ja toteutuksen pohjana. Hän tietää, millaisia taloudellisia, tuotannollisia ja henkisiä voimavaroja yritystoiminnan toteuttaminen vaatii ja osaa arvioida niiden tarpeen esimerkiksi omaa yritystoimintaa aloitettaessa. Tutkittava ymmärtää asiakassuhteiden ja muiden yhteistyösuhteiden merkityksen olennaisena osana menestyvää yritystoimintaa ja omaa tältä pohjalta valmiudet kehittää näitä suhteita. Hän tuntee tuotteen hinnanmuodostuksen ja tietää keskeisimpiä talouden tunnuslukuja. Hän tuntee yritystoimintaan liittyvää keskeistä lainsäädäntöä. Hän osaa hankkia yrityksen perustamisessa ja toiminnan eri vaiheissa tarvitsemaansa tietoa ja asiantuntijapalvelua.

3.4 Työelämän vaatimukset turvallisuusalan koulutuksessa

Luukkaisen (2000,79) mukaan kvalifikaatio on se *tunnustettu* osaaminen, jolla työntekijä vastaa työn tai työnantajan asettamiin vaatimuksiin ja haasteisiin. Kvalifikaation ja pätevyyden erona Luukkainen näkee sen, että *henkilö voi olla pätevä tekemään jo-*

tain asiaa (kompetentti), vaikkei hänellä olekaan virallista tutkintoa tai osaaminen ei ole muulla tavoin tunnustettua (kvalifioitua). Toisessa ääri laidassa työntekijä saattaa olla koulutuksen avulla kvalifioitunut (esimerkiksi suorittanut näyttötutkinnon), muttei ole pätevä tekemään työtä.

Kvalifikaatiot voidaan jaotella seuraaviin eri osa-alueisiin.

1. tuotannolliset kvalifikaatiot
2. normatiiviset kvalifikaatiot
3. kapasiteettikvalifikaatiot
4. kehittävät kvalifikaatiot
5. yleiset kvalifikaatiot

Tuotannollisiin kvalifikaatioihin Haltia ja Kivinen (1995, 14-17) liittävät tiedot ja taidot (kognitiiviset, motoriset ja sosiaaliset taidot). Tuotannollisista kvalifikaatioista Haltia ja Kivinen nostavat erityisesti esille sosiaaliset taidot. Turvallisuus alalla sosiaalisten taitojen merkitys nousee ensi arvoisen tärkeäksi. Ihmisten kanssa toimiminen edellyttää vuorovaikutustaitoja ja kykyä toimia erilaisissa tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Hyvä tilannetaju on tärkeää. Oman erityisen lisän vuorovaikutukseen tuo toimiminen hankalissa ja joskus jopa vaarallisissa tilanteissa. Eri kulttuurit ja niille ominaiset toimintatavat tuovat oman uuden haasteen turvallisuus alalla vaadittavaan vuorovaikutustaitoihin.

Normatiiviset kvalifikaatiot Haltia ja Kivinen (emt.) jakavat mukautumis- ja motivaatiokvalifikaatioihin. Mukautumiskvalifikaatioihin kuuluvat valmiudet sopeutua työn ulkoisiin ehtoihin, kuten

stressinsietokyky, vastuunkanto tai yksitoikkoisen työn sietokyky. Motivaatiokvalifikaatiot he määrittelevät lyhyesti heijastelevan sisällöllisempää suhdetta työhön. Tätä kuvaavat esimerkiksi oma-aloitteisuus ja kiinnostus työhön.

Turvallisuusalalla työelämä asettaa paljon ulkoisia ehtoja työntekijälle. Koko alaa leimaa lakien ja asetusten viidakko, mikä raamittaa koko alan toimintaa. Välillä hyvinkin tiukkaan säädelyt toimitatavat ja muotomääräykset. Työntekijältä vaaditaan nuhteeton tausta, tietyt lakisääteiset koulutukset, että pääsee töihin. Epämukavat työajat, uhkaavat asiakastilanteet ja yksintyöskentely koettelevat stressinsietokykyä. Vastuu ihmisten turvallisuudesta, arvokkaista omaisuuksista jne. Työskentely turvallisuusalalla vaatii työntekijältään kiinnostusta omaan työhön, turvallisuusalaan, vastuunkantoon ja halua auttaa ja palvella ihmisiä.

Kapasiteettikvalifikaatioilla Haltia ja Kivinen tarkoittavat ihmisten fyysisiä ja psyykkisiä perusominaisuuksia (kestävyyttä, älykkyyttä jne.) ja he pitävät näitä ominaisuuksia muuttumattomina. Kuitenkin älykkyyteen, sellaisena kuin se yleensä mitataan, vaikuttaa koulutustausta ja fyysistä kestävyyttäkin voi kehittää. Kapasiteettikvalifikaatioista ei voi siis täysin kategorisesti puhua muuttumattomina ja luontaisina kykyinä.

Turvallisuusalan työelämä edellyttää työntekijöiltään hyvää fyysistä kuntoa, jota pidetään yllä koko työuran ajan ja tätä myös valvotaan säännöllisillä kuntomittauksilla. Työelämä on määritellyt turvallisuusalalle omat kuntoliikkeet ja niihin suoritusvaatimukset. Hyvää psyykkistä kuntoa vaaditaan myös. Paineensietokyky ja kyky toimia hankalissa tilanteissa ovat sellaisia ominaisuuksia, joita työntekijältä odotetaan.

Kehittäviin kvalifikaatioihin kuuluvat mm. työtoiminnan reflektointi, muutosten havainnointi, työn analysointi sekä jatkuva oppiminen ja ammattitaidon kehittäminen. Tätä kvalifikaatiota voi pitää nopeiden muutosten maailmassa erittäin keskeisenä ammattitaidon osana. Turvallisuusalalla oman työtoiminnan reflektointikyky on esiarvoisen tärkeää. Kyky aistia asiakaspalvelutilanteen onnistuminen tai onnistumatta jääminen ja oman toiminnan korjaaminen tarpeen vaatiessa. Erityisen haastavaa se on vaikean tai vaarallisen asiakastilanteen yhteydessä. Omaa työtä pitää pystyä arviomaan ja analysoimaan ja kehittämään koko ajan. Jos tähän ei pysty, niin asiakassuhteet eivät jatku kovassa kilpailutilanteessa. Maailma muuttuu ja työelämä siinä mukana. Tämä asettaa vaatimuksia jatkuvaan oman ammattitaidon kehittämiseen ja uuden oppimiseen. Erityisesti turvallisuustekniikka -osaamisen lisääminen on keskeinen turvallisuusalan nopeasti muuttuva ja uudistuva osa-alue.

Yleiskvalifikaatioihin liitetään usein 1) sosiaaliset taidot, 2) rajatut tietojen alueet (atk, kielet jne.), 3) yleiset henkiset kyvyt (ongelmanratkaisu, oppimiskyky jne.) sekä 4) motivoituneisuus, joustavuus, yritteliäisyys ja ahkeruus (Haltia & Kivinen, 23). Nämä voidaan kuitenkin katsoa sisältyvän tai olevan sisällytettävissä edellä esitettyihin kvalifikaatioiden luokkiin. Mikäli jostain syystä halutaan erityisesti painottaa ammattikohtaisten ja yleisten kvalifikaatioiden eroja, voi tämä kategoria olla käyttökelpoinen. Omasta mielestäni erona ammatillisten ja yleiskvalifikaatioiden välillä on se, että yleiskvalifikaatiot soveltuvat lähes kaikille aloille ammatista riippumatta. Kun tarkastellaan turvallisuusalaa yksilönä, niin turvallisuusalan ammatilliset kvalifikaatiot määrittelevät alan vaatimukset hyvinkin tarkasti.

4. Henkilökohtaistaminen

Henkilökohtaistamisen pedagogisena pyrkimyksenä on vastata ammattitaidon kehittämisen haasteisiin. Tässä tapauksessa se merkitsee esim. uutta kehittämishankeraporttia tai turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon rakentamista ja soveltamista opetukseen.

Henkilökohtaistamisen taustalla on työn lisääntyvä käsitteellistyminen ja asiantuntijuuden muutos, jossa työtoiminnan perusteiden jatkuva arviointi ja vuorovaikutustaidot ovat tulleet teknisen osaamisen ohella tuotannon ydintekijöiksi.

Henkilökohtaistaminen toteutuu ohjausprosessissa, jossa opiskelijan tavoitteita, kokemuksia ja opiskelulle antamia merkityksiä yhdistetään työelämän vaatimuksiin, tutkintojen perusteisiin ja opetussuunnitelmaan.

Henkilökohtaistamisen kohteita jäsentämällä hahmotetaan ammatillisen kehittymisen peruselementtejä. Kohteiden määrittely avaa tarkasteltavaksi monia oppimisen osa-alueita ja artikkelissa pohditaan, mitä opettajan osaamiseen ja oppilaitosorganisaation muutoksiin liittyviä haasteita tämä asettaa.

Oppimisprosessin kuvailun kautta pyritään ruohonjuuritasolla hahmottamaan henkilökohtaistamisen muuttuvaa luonnetta oppimisen eri vaiheissa. Jaettu asiantuntijuus nähdään käsitteenä, joka voisi parhaiten jäsentää monelle oppimisen alueelle ulottuvan henkilökohtaistamisen vaikeasti hahmotettavia toimijoita ja näiden roolia.

4.1 Henkilökohtaistaminen tukee ammatillista kasvua

Opiskelun henkilökohtaistamisessa on pelkistetyksi kysymys opiskelijan oman äänen kuulumisesta oppimisprosessissa. Opiskelijan kokemuksilla, tavoitteilla ja tämän opiskelulle antamalla merkityksillä sekä näiden asioiden kehittyemisellä on oppimisen lopputuloksessa keskeinen osuus. *Opiskelun lähtökohtana on, ja sitä rajaavat, kolme peruselementtiä: a) tutkinnon perusteet sekä opetussuunnitelman tavoitteet ja vaatimukset, b) opiskelijan tavoitteet ja tämän opiskelulle antamat merkitykset sekä c) työelämän vaatimukset. Henkilökohtaistamisen ydin on opiskelijan ammattitaidon kehittämisessä.*

Ydintavoitteen toteuttamisessa opiskelun peruselementtejä arvioidaan kriittisesti. Prosessissa arvioinnin ja muutoksen kohteena voivat olla opiskelijan toiminta, oppilaitoksen toimintatapa sekä tietyissä rajoissa tutkinnon tavoitteet, opetussuunnitelma ja työelämän vaatimukset.

Vaikka henkilökohtaistaminen on opiskelijälähtöistä, se ei voi merkitä esimerkiksi tutkintojen perusteiden mielivaltaista tulkintaa. Opiskelijan tavoitteet ja merkitykset on suhteutettava tutkinnon perusteiden raameihin. Myöskään työelämän vaatimuksia ei voi sivuuttaa. ”Työelämän vaatimuksissa” on kuitenkin ammattialan sisällä työpaikkakohtaisia eroja ja ammattitaitoisen työntekijän odotetaan harvoin olevan marionettimainen, ylhäältä annettujen ”vaatimusten” kritiikitön ja aloitekyvytön toteuttaja.

Henkilökohtaistamiseen voi lisätä vielä tarkentavia määritteitä. Yksi niistä on opiskelijan huomioiminen yksilönä, joka paikantaa opiskelua omassa elämäntilanteessaan. Tähän kuuluvat mm. uratavoitteet, työssä jaksaminen, oman osaamisen arviointi, työelämän vaatimukset, oppimistarpeet ja -taidot, perhe, terveys. Opiskelijan laajempien henkilökohtaisten merkitysten huomioiminen li-

sää hallinnan tunnetta opiskeluun ja pidemmällä tähtäimellä työhön edistäen ammatillisen kehityksen lisäksi työssä jaksamista.

Opiskelijan elämänhallinnan tunteella on voitu havaita olevan esimerkiksi opintomenestystä huomattavasti voimakkaampi yhteys työllistymiseen (Harju 2001). Henkilökohtaistaminen voidaan nähdä oppimisprosessin punaisena lankana, jossa käsitys ammattitaidosta kehittyy reflektoinnin avulla. Aikuiskoulutuksessa voidaan olettaa opiskelijan hallitsevan jo joitain ammattiin vaadittavia tieto- ja taitorakenteita. Oppiminen on näiden rakenteiden rikastamista ja uudelleenorganisointia, toisinaan tosin myös vanhoista malleista poisoppimista.

Henkilökohtaistamisessa ei ole kysymys yksinkertaisesta tempputalikoimasta tai ”työkalupakista”, jonka avulla opettajan on mahdollista piiloutua muiden keksimien ajatusten taakse. Henkilökohtaistaminen edellyttää opettajan mukanaoloa oppimisprosessissa ja eri toimijoiden kanssa tapahtuvaa yhteistä ongelmanratkaisuprosessia, jonka tuloksia ei voi täysin ennustaa. Henkilökohtaistamalla oppimista ei myöskään saada ongelmattomaksi. Oletuksena kuitenkin on, että oppimisen pulmatilanteita on mahdollista paremmin selvittää (vrt. Pasasen 2000) ja yhdessä opiskelijan kanssa voidaan päästä tämän kehittymisen kannalta keskeisten kysymysten äärelle.

4.2 Henkilökohtaistamisen kohteet opettajan ammatillisen kehittymisen peruselementteinä

Ohjaustaidot nähdään usein avaintekijöinä opettajan roolin muuttumisessa, jolloin henkilökohtaistamisen kohteiden määrittely tuo mukanaan myös kysymyksen opettajan lisääntyneistä pätevyysvaatimuksista. Tähän kohtaan olen pyrkinyt vaikuttamaan määrätietoisesti opiskelulla opettaja opinnoissa.

Opiskelun henkilökohtaistamisen kohteet voidaan karkeasti ottaen jakaa opiskelun suunnitteluun, kolmikantayhteistyöhön ja oppimisprosessin ohjaukseen. Kategoriat menevät päällekkäin, mutta jäsentely voi toimia heuristisena apuvälineenä pohdittaessa sitä, mistä henkilökohtaistamisessa on kysymys.

Opiskelusuunnitelman ohjaus

Ohjauksen ydintä on prosessinomaisuus, suunnitelmiin palaaminen ja niiden arviointi opiskelun kuluessa. Ohjausprosessissa on tärkeää opettajan kyky kuunnella opiskelijaa ja huomioida tämän elämäntilanteen mahdollinen vaikutus opiskeluun. Prosessinomaisuus merkitsee ohjauksen ajoittumista opiskelijavalinnoista opiskelun jälkeiseen ratkaisuun sekä mahdolliseen seurantaan työssä selviytymisessä. Suunnitteluun liittyy sopimusten tekemistä opiskelun toteuttamistavoista ja eri osapuolien vastuualueista

Näyttösuunnitelman ohjaus

Opettajan substanssiosaaminen (työelämätuntemus, työn hallinta, tutkintovaatimusten tunteminen) on ensisijaista, mutta henkilökohtaistaminen edellyttää vuorovaikutustaitoja, vaikka arvioitaisiin puhtaasti teknistä osaamista.

Ohjaus elinikäiseen oppimiseen

Opettajalta tämä edellyttää opiskelijan henkilökohtaisen oppimisprosessin hyvää tuntemusta sekä kykyä yhdistää se ammattitaidon ydinalueisiin ja työelämän kehitykseen. Opiskelu- tai näyttösuunnitelman tapaisia sopimuksia ei tehdä, mutta koulutuksen pitkäaikaisen vaikuttavuuden kannalta kiinnostuksen herättäminen oppimiseen on oppilaitosten keskeisiä tehtäviä.

Työssäoppimisen ohjaus

Käsiteltävänä on ammattitaidon kehittäminen ja opiskelijan käsitys itsestään työntekijänä.

Opettajalta edellytetään substanssiosaamista, mutta yhtä tärkeää on avoimen, opiskelijan oppimisprosessia tukevan vuorovaikutuksen edistäminen oppilaitoksen, opiskelijan, työpaikkaohjaajan ja yrityksen muiden edustajien välillä.

Tuotannollis-teknisten taitojen ohjauksessa opettajan on hallittava alansa keskeiset taidot. Substanssiosaaminen on tärkeä perusta, koska pätevä ohjaus voi rakentua vain osaamisen varaan. Ohjaus tuotannollis-teknisellä alueella merkitsee opettajan kykyä havaita opiskelijan osaamisen aste sekä oppimisen tarpeet. Hyvää ohjausta on myös se, että opettaja havaitsee ja kykenee tuomaan rakentavasti käsittelyyn oppimistarpeita, joita opiskelija ei itse pysty havaitsemaan.

Ohjaus oppimisvaikeuksissa liittyy jossain määrin kapasiteetti-kvalifikaatioon (lukemisen ja kirjoittamisen vaikeudet, hahmottamisen tai motoriikan ongelmat, fyysiset rajoitukset jne.), mutta myös elämänhallintakysymyksiin yleensä. Opettajalta edellytetään ensisijaisesti herkkyyttä kuunnella opiskelijoita. Keskeinen opettajalta vaadittava ominaisuus on kyky paikantaa ongelmien laatu ja pyytää apua, mikäli omat taidot eivät riitä ongelmien määrittelyyn tai oppimisjärjestelyiden muuttamiseen.

Ryhmäohjaus luo kehittymisedellytyksiä tuotannollisiin kvalifikaatioihin olennaisesti liittyviin vuorovaikutustaitoihin.

Opettajalta tämä edellyttää ryhmäohjauksen ja ryhmädynamiikan tuntemista.

Oppimaan oppimisen taitojen ohjaus tapahtuu paljolti ammattinaiden oppimisen ohessa. Oppimistyylien tunnistaminen ja opiskelijan oman, aktiivisen oppimistavan kehittäminen on kes-

keistä. Vaikka oppimaan oppimisen taitojen perusteita voidaan orientoivasti opiskella erillisillä kursseilla, ei näiden merkityksestä ole kovin vahvaa tieteellistä näyttöä. Oppimaan oppiminen tapahtuu parhaiten ammatillisessa opiskelussa, jossa opiskelutehtävät ovat ongelmanratkaisun luonteisia ja myös ratkaisuprosessia tutkitaan. Opettajalta tämä edellyttää kiinnostusta opiskelijan ajattelumalleihin ja taitoa rakentaa opiskelusta aidosti ongelmia ratkova.

Henkilökohtaistaminen edellyttää opettajalta kykyä

- liittää substanssiosaaminen (ammattitaito-, näyttötutkintovaatimukset) opiskelijan henkilökohtaiseen tilanteeseen.
- kuunnella opiskelijaa kokonaisvaltaisesti ja havaita myös tämä elämäntilanteesta johtuvien tekijöiden vaikutus oppimistuloksiin.
- edistää avointa ja opiskelijaa tukevaa keskustelua oppilaitoksen, opiskelijan, työnantajan ja muiden yhteistyöorganisaatioiden välillä.
- ohjata opiskelijaryhmiä vuorovaikutukseen ja toimintaan, joka tukee opiskelun tavoitteita.
- muuntaa ohjauksellisia interventioita oppimisprosessin eri vaiheet huomioiden.
- tuoda näkyväksi opiskelijan ajattelumalleja ja kehittää oppimaan oppimisen taitoja.
- havaita ja määrittää oppimisvaikeuksia ja kyetä pedagogisesti ratkaisemaan ongelmia tai hakea apua ratkaisuiden selvittämisessä.

Henkilökohtaistaminen edellyttää opettajilta ryhmätyötä, jossa opettajat, opiskelijat ja työelämän edustajat yhdessä kantavat vastuun koulutuksen lopputuloksesta. Hakkaraisen et al. (2001)

termiä käyttäen voidaan puhua jaetusta asiantuntijuudesta. *Uudistuvassa opettajuudessa ei voi olla kysymys pelkästään opettajan taitojen lisäämisestä, vaan tärkeintä on yhteistyö ja opetustyön organisoinnin perusteiden arviointi.* Kriittinen kysymys on, miten joustavia oppilaitosten kulttuuriset ja taloudelliset tekijät ovat muutospaineessa. Etenkin nykyään kun rahasta puhutaan aina.

Samalla haastetaan tietenkin myös erittäin sitkeästi opetustyössä edelleen elävä yksin tekemisen ammatillinen perinne. *Opettajalta vaadittaviin kykyihin voi lisätä kokoavana tekijänä sen, että tämä osaa paikantaa oman ohjauksellisen kohteensa ja ohjauksellisten taitojensa rajat. Jaetun asiantuntijuuden avulla voidaan rakentaa ohjauksellista yhteistyötä kollegojen, yritysten ja eri asiantuntijoiden kanssa ja vasta se mahdollistaa opiskelun laadukkaan henkilökohtaistamisen käytännössä.* Tämä onkin vaikein osio. Kaikki opettajat eivät välttämättä halua jakaa omaa osaamistaan vaan pitää sen omana alueenaan. Se tekee työstä entistä haasteellisemmän.

Henkilökohtaistaminen voi herättää opettajissa pelkoja siitä, että opiskelijat esittäisivät epärealistisia toiveita koulutuksesta. Tällaisen pelon taustalla lienee ajatus siitä, että opiskelijoiden kuunteleminen ja huomioiminen merkitsevät lupautsa vastata koulutuksessa kaikkiin toiveisiin. Pelko on ymmärrettävää, koska imagonsa takia oppilaitokset haluavat pitää yllä mielikuvaa koulutusorganisaatiosta, jossa opiskelijat voivat "tuotetarjottimelta", "tuotesalkusta" tai "täsmäkoulutuksesta" valita itselleen "räätälöidyt" tuotteet. Tuotetarjotin -ajattelun pedagogisena ongelmana on se, että siinä opiskelija nähdään koulutuspalvelujen kuluttajana eikä koulutuksen sisältöihin vaikuttavana subjektina. Ajattelun toisena heikkoutena on oppilaitosten rajalliset mahdollisuudet todellisuudessa vastata kaikkiin toiveisiin. Henkilökohtaistaminen on tällöin avainasemassa, koska opiskelija ja opettajat voivat neuvotellen käsitellä opiskelijan tavoitteiden ja toiveiden suhdetta koulutuksen

ja tutkinnon suorittamisen tavoitteisiin, ammattitaitoon sekä erityisjärjestelyjen mahdollisuuksiin. Keskustelun teemaksi voi hyvin nousta se, miksi kaikkia toiveita ei ole mahdollista tai mielekäästä koulutuksen puitteissa toteuttaa ja kuinka paljon opiskelijalla itsellään on vastuuta tavoitteidensa toteuttamisessa. Tällä tavoin ollaan jo lähellä opiskelijan ja opettajan roolien uudelleen määrittelyä.

Toinen henkilökohtaistamiseen liittyvä pelko voi koskea sitä, että kokonaisvaltaisuus johtaa opiskelijoiden kaikkien murheiden syysäämiseen opettajien harteille ja koulutus muuttuu terapiaksi. Se ei ole kuitenkaan erityisen todennäköistä.

Opettajan kannalta ammattitaidon pohtimisen vaihe saattaa olla raskas, koska hän joutuu ottamaan vastaan kritiikkiä, ehkä pettymystäkin. Koulutus ei ole vastannut toiveita, joita sille asetettiin tai opiskelija ei halua pohtia omaa osuuttaan koulutuksen kulussa, vaan siirtää ehkä itse aiheuttamat vaikeutensakin koulutuksen järjestelyjen ongelmaksi. Henkistä kuormitusta voi vähentää tietoisuus, että opiskeluprosessiin kuuluvat myös pettymykset, koska koulutus harvemmin kykenee vastaamaan opiskelijoiden kaikkiin toiveisiin. Kritiikin ja pettymyksen vastaanottamista voidaan helpottaa myös järjestämällä työ niin, että opettajat toimivat työpareina, tiimeissä tai työryhmissä. Koulutusprosessin ja opiskelijoiden tilanteita voidaan käsitellä tällöin yhdessä ja pitää opettajan kokemat syyllisyyden ja riittämättömyyden tunteet erillään ratkaistavista ongelmista. Ei jäädä kiinni tunteeseen, vaan voidaan erottaa aiheellinen ja aiheeton kritiikki toisistaan, mikä on koulutuksen kehittämisen perusta.

4.3 Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkintoon hakeutumisen henkilökohtaistaminen

Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkintoon hakeutumisen henkilökohtaistaminen toteutetaan seuraavasti:

Lähtötilanteen kartoitus:

tutkinnon suorittajan tutkinto- ja koulutustarpeiden, odotusten ja toiveiden selvittäminen ohjauskeskustelussa, jossa

- selvitetään ohjauksen ja tukitoimien tarve
- tutkinnon suorittajalle soveltuvan koulutusmuodon ja rahoitusvaihtoehdon neuvottelu ja siitä sopiminen (oppisopimuskoulutus / työvoimapolitiittinen koulutus / henkilöstökoulutus / omaehtoinen koulutus / muu)
- tutkinnon suorittajan elämäntilanteessa tutkinnon suorittamiseen ja ammattitaidon hankkimiseen vaikuttavien asioiden käsittely
- tutkinnon suorittajalle parhaiten soveltuva perus-, ammatti-, erikoisammatti tai muun tutkinnon esittely, perustelu ja valinta

Soveltuvasta tutkinnosta sopiminen:

- tutkinnon suorittajan ja työpaikan koulutustarpeiden yhteensovittaminen
- soveltuvuuden arviointi lasten ja nuorten ohjaustyöhön, tutkintovastaavan ja työelämäneustajan tekemä haastattelu tutkinnon suorittajaksi pyrkivälle
- tutkinnon suorittajan oman työpaikan tai muiden työpaikkojen mahdollisuuksien ja soveltuvuuden selvittäminen tutkinnonsuoritus- ja oppimisympäristöksi (suoraan työelämästä tulevat sekä oppisopimusopiskelijat)
- tutkinnon suorittajalle soveltuvan näyttötutkinnon järjestäjän neuvottelu, perustelu ja valinta

Ammattitaitovaatimukseen perehtyminen ja aikaisemmin saavutetun osaamisen tunnistaminen:

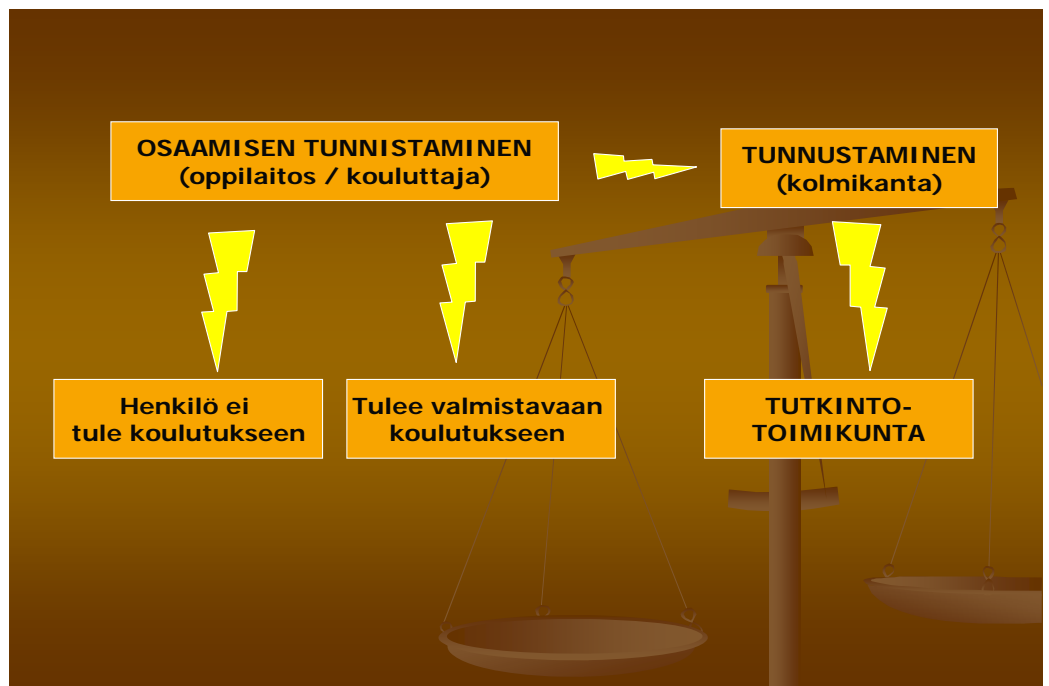
- tutkinnon suorittajan perehdyttäminen tutkinnon ammattitaitovaatimukseen, arvioinnin kohteisiin ja kriteereihin (pohjana turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon tutkinnon perusteet)
- tutkinnon suorittajan jo aikaisemmin saavuttaman ammattitaidon selvittäminen:
  - työtodistukset aikaisemmasta alan työkokemuksesta
  - mahdollinen työpaikan edustajan arvio henkilön työtaidosta (esim. työnantajan haastattelu / lausunto)
  - koulutodistukset aikaisemmasta koulutuksesta
  - ammattia ja ammatinhallintaa tukevien harrastusten ja opintojen selvittäminen ja huomioonottaminen
  - itsearviointi omasta osaamisesta suhteessa tutkinnon perusteista johdettuihin ammattitaitovaatimukseen esim. osaan.fi- nettiohjelmalla
  - ulkomailla suoritettujen tutkintojen rinnastamisesta ja tunnustamisesta tehtyjen päätösten ja ulkomailla suoritetuista tutkinnoista ja opinnoista tehtyjen lausuntojen käyttäminen

Johtopäätöksen tekeminen

Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon suorittamisen järjestelyt niistä tutkinnon osista / ammattitaitovaatimuksista, joista tutkinnon suorittaja voi suoraan tutkintotilaisuudessa osoittaa ammatinhallintansa:

- mitä tutkintoon tai tutkinnon osiin liittyviä tutkintosuorituksia tutkinnon suorittaja suorittaa
- missä, milloin ja millä tavalla tutkinnon suorittaja osoittaa tutkinnon perusteissa vaaditun ammattitaidon

- perehtyminen tutkinnon osan / osien ammattitaitovaatimuksiin, arvioinnin kohteisiin ja kriteereihin sekä ammattitaidon osoittamistapoihin
- Selvitetään mahdolliset oppimisenesteet (esim. luki-seula) ja todennettuihin oppimisvaikeuksiin järjestää apua ammatillisen erityisopettajan palveluilla tai muilla tukitoimilla. Erityisopettaja ohjaa myös kouluttajia toimimaan oikein ”erilaisten oppijoiden” kanssa
- mahdolliset kulttuuri- ja kielitaustasta tai muista syistä johtuvat erityistarpeet ja tukitoimet
- tarvittaessa ohjataan tarvittavan ammattitaidon hankkimiseen (esim. valmistava koulutus tai työssä oppiminen)

Kuva 1. Prosessi osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta.

Tutkinnon suorittajalle henkilökohtaisen opiskeluohjelman laatimisen lähtökohtana on tutkinnon suorittajan työssä ja muulla kokemuksella sekä aiemmillä opinnoilla saavuttama ammattitaito. Ammattitaito todetaan tutkinnon suorittajan toimittamista dokumenteista ja oppilaitoksen toimeenpanemasta ammattitaidon arvioinnista.

Henkilökohtainen opiskeluohjelma (HOPS) toimii välineenä tietopuolisen opiskelun, työssä oppimisen ja tutkintosuoritusten suunnittelussa. Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnosta vastaava kouluttaja (tutkintovastaava) käynnistää henkilökohtaisen opiskeluohjelman laadinnan opintojen alkuvaiheessa ja se täsmentyy opiskelun edetessä yhteistyössä tutkinnon suorittajan, tutkinnon osan vastuukouluttajien, työssä oppimisen ohjaajien ja tutkintovastaavan kanssa. Henkilökohtainen opiskeluohjelma toimii myös henkilökohtaistamisen dokumentoinnin välineenä.

Kainuun ammattiopistossa henkilökohtaistaminen tarkoittaa tutkinnon suorittajan tukemista vastuunottamiseen omasta oppimisestaan ja kehittymisestään huomioiden tulevaisuuden ammattitaitovaatimukset turvallisuusalan työssä. Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon suorittajan kokemuksilla, tavoitteilla, niiden opiskelulle antamalla merkityksillä ja kehittymisellä on tutkinnon suorittamisessa keskeinen osuus.

Henkilökohtaiseen opiskeluohjelmaan kirjataan turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon henkilökohtaistaminen näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutuminen, tutkinnon suorittaminen ja tarvittavan ammattitaidon hankkiminen. Tutkinnon suorittaja sekä Kainuun ammattiopiston edustaja allekirjoittavat tämän asiakirjan ja siihen tutkinnon suorituksen edetessä mahdollisesti tehtävät muutokset ja lisäykset. Asiakirjaan ei sisällytetä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (L 621/1999) tarkoitettuja salassa pidettäviä tietoja.

Oppilaitos noudattaa henkilökohtaistamisessa Opetushallituksen määräystä (N:o 43 / 011 / 2006).

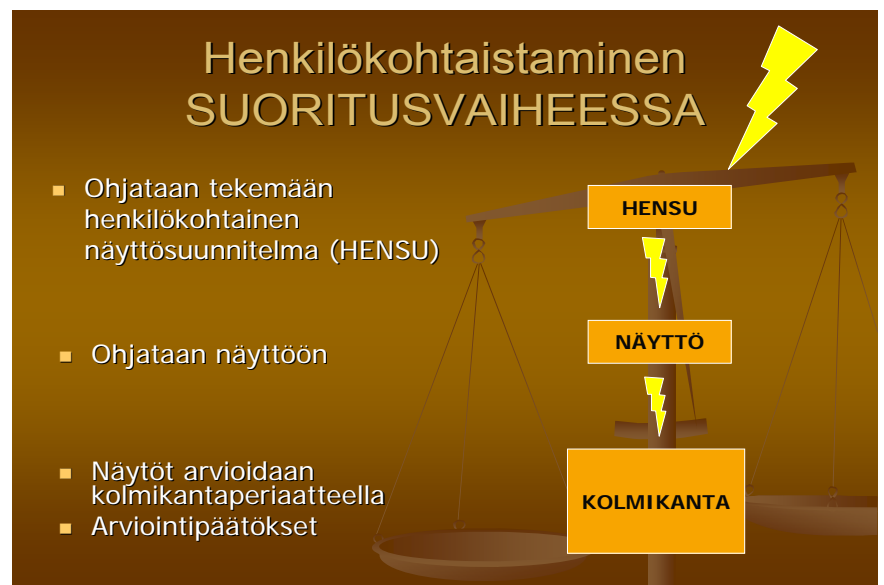
4.4 Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon suorittamisen henkilökohtaistaminen

Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon suorittaminen tarkoittaa tutkinnon suorittajalle soveltuvien ja perusteltujen tutkintosuoritusten suunnittelua ja toteutusta. Pohjana tässä toimii hakeutumisvaiheessa luotettavien dokumenttien kautta selvitetyn saavutetun /osoitetun osaamisen tunnustaminen. Tutkintosuorituksiksi hyväksytään aikaisemmin osoitettu osaaminen niiltä osin, kun ne voidaan luotettavasti todeta tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimusten sekä arvioinnin kohteiden ja kriteerien mukaisiksi. Tutkinnon suorittamisen osalta noudatetaan kaikilta osin turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon tutkinnon perusteissa määritellyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteereitä sekä ammattitaidon osoittamistapoja.

Tutkinnon suorittaja laatii yhdessä oppilaitoksen tutkinnon tutkintovastaavan tai tutkinnon osien vastaavien (NTM) kanssa henkilökohtaisen näyttösuunnitelman, johon kirjataan:

- mitä tutkinnon osia tutkinnon suorittaja suorittaa
- näyttöympäristöt, joista tutkinnon suorittaja ja oppilaitoksen tutkinnon vastuuhenkilöiden ohjauksessa laatii suunnitelman. Suunnitelmaan kirjataan millaisessa näyttöympäristössä voidaan parhaiten ja kattavasti todentaa tutkinnon osassa vaadittava / aikaisemmin todentamaton osaaminen
- tutkintosuoritusten ajankohdat eli milloin kunkin tutkinnon osan tutkintosuoritus suoritetaan

- ammattitaidon osoittamisen määrittely eli millä tavalla tutkinnon suorittaja osoittaa tutkinnon perusteissa vaaditun ammattitaidon
- tutkintosuoritusten suunnittelun neuvonta ja ohjaus, jolloin tutkinnon suorittaja perehdytetään yksityiskohtaisemmin kunkin tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksiin, arvioinnin kohteisiin ja kriteereihin sekä ohjataan näyttösuunnitelman laadinnassa
- tutkintosuorituksia arvioivien henkilöiden valinta ja nimeäminen (työntekijä- arvioija, työnantaja-arvioija, oppilaitoksen arvioija / NTM)
- henkilökohtaisen näyttösuunnitelman tarkistaminen ja tarvittavien muutosten kirjaaminen (ennen jokaista tutkintosuoritusta sekä tutkinnon suorittajan henkilökohtaisen tarpeen ja tilanteen mukaan.) Samalla huolehditaan tutkintosuoritusten etenemisestä. Henkilökohtaisen opiskeluohjelmaan kuuluvaan näyttösuunnitelmaan tehtävien asioiden kirjaamisesta vastaa oppilaitoksen koulutuksen tutkintovastaava yhdessä tutkinnon osien vastuukouluttajien kanssa.

Kuva 2. Suoritusvaiheen henkilökohtaistamisprosessi

4.5 Tutkintotilaisuuksien sisältö ja näyttöympäristöt

Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon perusteet tutkintotilaisuuksien suunnittelun lähtökohtana

Tutkintosuoritusten ajoitus

Tutkintosuoritukset järjestetään henkilökohtaisen näyttösuunnitelman mukaan. Tutkintosuoritukset järjestetään ja arvioidaan tutkinnon osa kerrallaan.

Tutkinnon osat

Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto muodostuu tutkinnon kahdesta pakollisesta ja kuudesta valinnaisesta tutkinnon osasta, joista kolme pitää suorittaa.

TURVALLISUUSVALVOJAN ERIKOISAMMATTITUTKINTO	
Tutkinnon pakolliset osat	Turvallisuussuunnittelu Turvallisuuslainsäädäntö
Valinnaiset tutkinnon osat	Vartioimisliiketoiminnan ja vartiointityön perusteet Turvallisuusjohtaminen Turvallisuustekniikka Tietoturvallisuus Kansainvälinen turvallisuustoiminta Yrittäjäyys

Näyttöympäristöt

Näyttöympäristöt määräytyvät ALVARIN näyttötehtävien mukaan. Tutkintosuoritukset simuloidaan oppilaitosympäristössä tai aidossa työympäristössä.

Tutkintotilaisuuden kesto

Kunkin tutkinnon osan tutkintotilaisuus kestää tarpeen mukaan päivästä useampaan päivään.

Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnossa vaadittava ammattitaito kuvattu tutkinnon osittain kohdassa 3.3

4.6 Tutkinnon pakolliset osat

Turvallisuussuunnittelu

Näyttöympäristöt

Turvallisuussuunnittelu- osan ammattitaito arvioidaan ALVARIN näytössä kuvatussa simuloidussa paikassa oppilaitosympäristössä tai aidossa työympäristössä ja ALVARIN kirjallisella näytöllä oppilaitoksessa.

Tutkintosuoritus

Ammattitaidon osoittaminen tapahtuu kirjallisesti ja simuloiduilla työsuorituksilla tutkintotilaisuudessa. Tutkintosuoritus koostuu kirjallisesta kokeesta ja käytännön työsuorituksesta.

Tutkintotilaisuuden kesto

Tutkintotilaisuuden kesto määräytyy ALVARIN näytömateriaalin mukaan.

Tutkintosuorituksen arviointi

Tutkintosuoritus arvioidaan ALVARIN kokeen mukana tulleen kriteeristön mukaisesti.

Arviointi suoritetaan vertaamalla tutkittavan ammattitaitoa tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksiin.

Suoritukset arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty. Hylätystä suorituksesta annetaan osallistujalle selvitys, josta käyvät ilmi hylätyt ja hyväksytyt osasuoritukset, sekä selvitys, miksi suoritus on hylätty. Ammattillisen kehittymisen edistämiseksi myös hyväksytystä suorituksesta tulee antaa palautetta. Tutkittavan on tarvittaessa pystyttävä perustelemaan oma työsuorituksensa realistisesti.

Turvallisuuslainsäädäntö

Näyttöympäristöt

Turvallisuuslainsäädäntö - osan ammattitaito arvioidaan ALVARIN kirjallisella näytöllä oppilaitoksessa.

Tutkintosuoritus

Ammattitaidon osoittaminen tapahtuu kirjallisesti ja simuloituilla työsuorituksilla tutkintotilaisuudessa. Tutkintosuoritus koostuu kirjallisesta kokeesta ja käytännön työsuorituksesta.

Tutkintotilaisuuden kesto

Tutkintotilaisuuden kesto määräytyy ALVARIN näytötmateriaalin mukaan.

Tutkintosuorituksen arviointi

Tutkintosuoritus arvioidaan ALVARIN kokeen mukana tulleen kriteeristön mukaisesti.

Arviointi suoritetaan vertaamalla tutkittavan ammattitaitoa tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksiin. Suoritus hyväksytään, jos tutkittava tuntee vaatimuksissa edellytetyn lainsäädännön ja osaa soveltaa sitä oikein/hyväksytyllä tavalla turvallisuusalalla käytännön työtehtäviin ja erilaisiin ongelmatilanteisiin.

Suoritukset arvioidaan asteikolla hyväksytyt/hylätyt. Hylätystä suorituksesta annetaan osallistujalle ilmoitus, josta käyvät ilmi hylätyt ja hyväksytyt osasuoritukset, sekä selvitys siitä, miksi suoritus on hylätty. Ammatillisen kehittymisen edistämiseksi myös hyväksytystä suorituksesta tulee antaa palautetta. Tutkittavan on tarvittaessa pystyttävä perustelemaan tekemänsä ratkaisut.

4.7 Tutkinnon valinnaiset osat

Vartioimisliiketoiminnan ja vartiointityön perusteet

Näyttöympäristöt

Vartioimisliiketoiminnan ja vartiointityön perusteet -osan ammattitaito arvioidaan ALVARIN näytössä kuvatussa simuloitussa paikassa oppilaitosympäristössä tai aidossa työympäristössä ja ALVARIN kirjallisenä näytöllä oppilaitoksessa.

Tutkintotilaisuuden kesto

Tutkintotilaisuuden kesto määräytyy ALVARIN näyt-
tömateriaalin mukaan.

Tutkintosuorituksen arviointi

Tutkintosuoritus arvioidaan ALVARIN kokeen mukana
tulleen kriteeristön mukaisesti.

Arviointi suoritetaan vertaamalla tutkittavan ammatti-
taitoa tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksiin. Suori-
tukset arvioidaan asteikolla hyväksytyt/hylätyt. Hylä-
tystä suorituksesta annetaan osallistujalle ilmoitus,
josta käyvät ilmi hylätyt ja hyväksytyt osasuoritukset,
sekä selvitys siitä, miksi suoritus on hylätty. Ammatil-
lisen kehittymisen edistämiseksi myös hyväksytystä
suorituksesta tulee antaa palautetta. Tutkittavan on
tarvittaessa pystyttävä perustelemaan oma työsuori-
tuksensa realistisesti. Suoritus hyväksytään, jos tutkit-
tava osaa sen, mitä vartijan ammattitutkinnon osissa
Vartijan työn perusteet ja *Vartijan peruskurssi* edelly-
tetään sekä lisäksi

- tuntee vartioimisliiketoimintaan ja järjestyksenval-
vontatoimintaan liittyvän keskeisen lainsäädännön
- osaa soveltaa lainsäädäntöä vartioimisliikkeen vas-
taavan hoitajan työtehtävissä
- tuntee vartioimisliiketoimintaan ja järjestyksenval-
vontatoimintaan liittyvät lupamenettelyt ja viranomai-
silmoitukset
- tuntee hyvän vartioimisliikettävän ja vartioimis-alan
yleiset sopimusehdot ja osaa soveltaa niitä
- tuntee kuluttajansuojalainsäädännön vaatimukset
vartioimispalveluiden tuottamiseen ja markkinointiin
liittyen

- osaa käytännön esimies- ja työnjohtotehtävät, kuten työntekijän työtehtävien ohjaamisen
- ymmärtää asiakkaiden erilaiset lähtökohdat ja tarpeet
- tunnistaa kohteeseen liittyvät keskeisimmät riskit
- osaa kartoittaa asiakkaan turvallisuustarpeet
- osaa laatia tarpeelliset raportit työnantajalle ja toimeksiantajalle
- osaa laatia toimeksiantokohtaiset vartijan toimintaohjeet
- osaa tehdä toimeksiantosopimuksen
- osaa arvioida voimankäyttö-, viesti-, kuljetus-, ensiapu- ja muiden vartijan työssä tarvittavien työ- ja suojavälineiden käyttöä ja käyttötarvetta realistisesti
- tuntee vartioimis- ja järjestyksenvalvontatoimintaan liittyvät yhteistyötahot ja niiden keskeiset tehtävät
- ymmärtää vartioimis- ja järjestyksenvalvontatoiminnan merkityksen osana yritysturvallisuuden kokonaisuutta.

Turvallisuusjohtaminen

Näyttöympäristöt

Turvallisuusjohtaminen - osan ammattitaito arvioidaan ALVARIN näytössä kuvatussa simuloitussa paikassa oppilaitosympäristössä tai aidossa työympäristössä ja ALVARIN kirjallisella näytöllä oppilaitoksessa.

Tutkintosuoritus

Ammattitaidon osoittaminen tapahtuu kirjallisesti ja simuloituilla työsuorituksilla tutkintotilaisuudessa. Tutkintosuoritus koostuu kirjallisesta kokeesta ja käytännön työsuorituksesta.

Tutkintotilaisuuden kesto

Tutkintotilaisuuden kesto määräytyy ALVARIN näytösmateriaalin mukaan.

Tutkintosuorituksen arviointi

Tutkintosuoritus arvioidaan ALVARIN kokeen mukana tulleen kriteeristön mukaisesti.

Arviointi suoritetaan vertaamalla tutkittavan ammattitaitoa tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksiin. Suoritus hyväksytään, jos tutkittava osaa, mitä vaatimuksissa edellytetään.

Suoritukset arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty. Hylätystä suorituksesta annetaan osallistujalle ilmoitus, josta käyvät ilmi hylätyt ja hyväksytyt osasuoritukset, sekä selvitys siitä, miksi suoritus on hylätty. Ammatillisen kehittymisen edistämiseksi myös hyväksytystä suorituksesta tulee antaa palautetta. Tutkittavan on tarvittaessa pystyttävä perustelemaan oma työsuorituksensa realistisesti.

Turvallisuustekniikka

Näyttöympäristöt

Turvallisuustekniikka - osan ammattitaito arvioidaan ALVARIN näytössä kuvatussa simuloitussa paikassa oppilaitosympäristössä tai aidossa työympäristössä ja ALVARIN kirjallisella näytöllä oppilaitoksessa.

Tutkintosuoritus

Ammattitaidon osoittaminen tapahtuu kirjallisesti ja simuloituilla työsuorituksilla tutkintotilaisuudessa.

Tutkintosuoritus koostuu kirjallisesta kokeesta ja käytännön työsuorituksesta.

Tutkintotilaisuuden kesto

Tutkintotilaisuuden kesto määräytyy ALVARIN näytömmateriaalin mukaan.

Tutkintosuorituksen arviointi

Tutkintosuoritus arvioidaan ALVARIN kokeen mukana tulleen kriteeristön mukaisesti. Arviointi suoritetaan vertaamalla tutkittavan ammattitaitoa tutkinnon osan ammattitaitovaatimukseen. Suoritukset arvioidaan asteikolla hyväksyty/hylätty. Hylätystä suorituksesta annetaan osallistujalle ilmoitus, josta käyvät ilmi hylätyt ja hyväksytyt osasuoritukset, sekä selvitys siitä, miksi suoritus on hylätty. Ammatillisen kehittymisen edistämiseksi myös hyväksytystä suorituksesta tulee antaa palautetta.

Tutkittavan on tarvittaessa pystyttävä perustelemaan oma työsuorituksensa realistisesti. Suoritus hyväksytään, jos tutkittava

- tuntee turvallisuustekniikan, kiinteistötekniikan ja rakenteellisen turvallisuuden keskeisen käsitteistön
- tuntee turvallisuusjärjestelmien toimintaperiaatteet ja niiden sekä hälytysten ja kuvien siirtotekniikoiden soveltuvuudet erilaisiin käyttötarkoituksiin
- tuntee rikosilmoitusjärjestelmien valvontatavat ja ilmaisimien toimintaperiaatteet, kulunohjausjärjestelmien vyöhykejatteluun ja tunnisteet sekä videovalvontajärjestelmien ympäristöolosuhteiden, kuten valaistuksen, siirtotekniikoiden ja objektiivien vaikutuksen kuvanlaatuun
- tietää kiinteistön palo-osastointien tarkoituksen ja tuntee palo-ilmoitus-, palovaroitin-, sammutus- ja sa-

vunpoistojärjestelmien toiminnan periaatteet ja erilais-
ten paloilmamaisimien toimintaperiaatteet sekä pelastus-
lainsäädännön keskeiset osat

- tuntee koko toimintaketjun järjestelmien luonnos-
suunnittelusta niiden ylläpitoon sekä ymmärtää laa-
dun ja salassapidon merkityksen koko toimintaketjus-
sa
- osaa arvioida turvallisuusjärjestelmiin liittyviä tar-
jouspyyntöjä ja tarjouksia kokonaistaloudellisesti
- ymmärtää asiakkaiden erilaiset lähtökohdat ja tar-
peet
- tunnistaa kohteeseen liittyvät yleisimmät riskit
- osaa kartoittaa asiakkaan turvallisuustekniset tar-
peet
- pystyy laatimaan turvallisuusjärjestelmien luonnok-
sia kustannusarvioineen
- osaa arvioida suunnitelmien sopivuutta juuri kysei-
sen organisaation turvallisuustarpeisiin
- osaa laatia pienten kohteiden turvallisuusjärjestel-
mätarjouksia toimintaselostuksineen sekä esitellä ha-
vainnollisesti laatimansa tarjouksen ja suunnitelmat
asiakkaalle
- osaa yhdistellä erilaisia turvallisuustekniikoita erilai-
sille organisaatioille soveltuviksi turvallisuusratkai-
suiksi
- osaa hahmottaa erilaisten turvallisuusteknisten rat-
kaisujen kustannus-/ hyötysuhteen
- ymmärtää järjestelmätoimitusten eri vaiheet ja niiden
merkityksen sekä osaa valvoa laitetoimitukset
- osaa ottaa huomioon järjestelmien mahdolliset on-
gelmat ja ulkoalueiden valvonnan vaikeudet

- osaa käyttää järjestelmiä asianmukaisesti ja turvallisesti sekä toteuttaa järjestelmiin liittyviä käytönopastuksia kohdeorganisaation henkilöstölle
- tuntee teknisiä turvajärjestelmiä käyttöä koskevan lainsäädännön sekä yksityisyyden suojaan teknisessä tarkkailussa liittyvät (mm. rikoslain 24 luvun) säädökset siten, että osaa soveltaa niitä työtehtävissä
- tuntee yksityisyyden suojaa työelämässä ja henkilötietojen käsittelyä säätelevät lait ja viranomaisohjeet siten, että osaa soveltaa niitä työtehtävissä
- tuntee ohjeisiin, kohteisiin ja laitteisiin liittyvät turvallisuusluokitukset ja Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliiton (SVK) ja Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön (SPEK) ohjeet sekä Sähkötieto ry:n ST-kortistot ja osaa käyttää niitä hyväkseen työssään.

Tietoturvallisuus

Näyttöympäristöt

Tietoturvallisuus - osan ammattitaito arvioidaan ALVARIN näytössä kuvatussa simuloitussa paikassa oppilaitosympäristössä tai aidossa työympäristössä ja ALVARIN kirjallisella näytöllä oppilaitoksessa.

Tutkintosuoritus

Ammattitaidon osoittaminen tapahtuu kirjallisesti ja simuloituilla työsuorituksilla tutkintotilaisuudessa. Tutkintosuoritus koostuu kirjallisesta kokeesta ja käytännön työsuorituksesta.

Tutkintotilaisuuden kesto

Tutkintotilaisuuden kesto määräytyy ALVARIN näytötmateriaalin mukaan.

Tutkintosuorituksen arviointi

Tutkintosuoritus arvioidaan ALVARIN kokeen mukana tulleen kriteeristön mukaisesti.

Arviointi suoritetaan vertaamalla tutkittavan ammattitaitoa tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksiin. Suoritukset arvioidaan asteikolla hyväksytyt/hylätyt. Hyläystä suorituksesta annetaan osallistujalle ilmoitus, josta käyvät ilmi hylätyt ja hyväksytyt osasuoritukset, sekä selvitys siitä, miksi suoritus on hylätty. Ammatillisen kehittymisen edistämiseksi myös hyväksytystä suorituksesta tulee antaa palautetta. Tutkittavan on tarvittaessa pystyttävä perustelemaan oma työsuorituksensa realistisesti. Suoritus hyväksytään, jos tutkittava

- tuntee tietoturvallisuuden perusteet ja keskeisen käsitteistön
- tuntee tietojen turvallisuusluokittelun ja asiakirjaturvallisuuden periaatteet
- ymmärtää tietojen luokituksen merkityksen organisaatiossa
- tuntee tietojenkäsittelyn riskit ja ymmärtää turvallisen tietojenkäsittelyn merkityksen yritysturvallisuudessa
- tuntee tietojenkäsittelyn vaiheet tiedon luomisesta tiedon hävittämiseen sekä ymmärtää turvallisuuden merkityksen tiedon elinkaaren eri vaiheissa
- ymmärtää tietoteknisten laitteiden mekaaniset suojaustavat ja tilavalvonnan periaatteet
- ymmärtää tiedon tallentamisen ja varmentamisen periaatteet sekä merkityksen ja hallitsee tallentamisen ja varmistamisen
- ymmärtää, että tietoa on käsiteltävä turvallisesti sekä organisaation sisällä että sen ulkopuolella (mm.

puhelinien käyttäminen sekä kannettavien tietokoneiden käyttäminen ja säilyttäminen)

- tuntee tieto- ja viestintärikoksiin liittyvät (mm. rikoslain) säännökset sekä yksityisyyden suojaan ja tietoturvallisuuteen liittyvän lainsäädännön
- ymmärtää toimeksiantajan tietojenkäsittelyn erilaiset lähtökohdat ja tarpeet
- osaa kartoittaa toimeksiantajan tietoturvaluustarpeet ja tunnistaa kohteeseen liittyvät yleisimmät tietoriskit
- osaa laatia pienehköön kohteeseen asianmukaisen ja kattavan tietoturvaluusohjeistuksen ja esitellään sen ymmärrettävästi asiakkaalle sekä opastaa kohteen henkilöstön ohjeistuksen mukaiseen toimintaan.

Kansainvälinen turvallisuustoiminta

Näyttöympäristöt

Kansainvälinen turvallisuustoiminta - osan ammattitaito arvioidaan ALVARIN näytössä kuvatussa simuloitussa paikassa oppilaitosympäristössä tai aidossa työympäristössä ja ALVARIN kirjallisella näytöllä oppilaitoksessa.

Tutkintosuoritus

Ammattitaidon osoittaminen tapahtuu kirjallisesti ja simuloituilla työsuorituksilla tutkintotilaisuudessa tai työtehtävissä tavanomaisissa työympäristöissä. Tutkintosuoritus koostuu kirjallisesta kokeesta ja käytännön työsuorituksesta.

Tutkintotilaisuuden kesto

Tutkintotilaisuuden kesto määräytyy ALVARIN näytömmateriaalin mukaan.

Tutkintosuorituksen arviointi

Tutkintosuoritus arvioidaan ALVARIN kokeen mukana tulleen kriteeristön mukaisesti. Arviointi suoritetaan vertaamalla tutkittavan ammattitaitoa tutkinnon osan ammattitaitovaatimukseen. Suoritukset arvioidaan asteikolla hyväksyty/hylätty. Hylätystä suorituksesta annetaan osallistujalle ilmoitus, josta käyvät ilmi hylätyt ja hyväksytyt osasuoritukset, sekä selvitys siitä, miksi suoritus on hylätty. Ammatillisen kehittymisen edistämiseksi myös hyväksytystä suorituksesta tulee antaa palautetta. Tutkittavan on tarvittaessa pystyttävä perustelemaan oma työsuorituksensa realistisesti. Suoritus hyväksytään, jos tutkittava

- tuntee yksityisen turvallisuusalan kansainväliset perusrakenteet sekä yksityisen turvallisuusalan yhteiskunnallisen merkityksen
- tuntee tavanomaisimmat yksityisen turvallisuusalan kansainväliseen yhteistyöhön liittyvät uhat ja tehtävät organisaation turvallisuusvastaavan työhön liittyen, mukaan lukien matkustusturvallisuus
- omaa kokonaiskuvan EU:n ja Suomen lähialueiden kulloisestakin turvallisuustilanteesta ja ongelmista oman organisaationsa toimintaan liittyen
- kykenee järjestämään yksittäisen toimeksiantosopimuksen toteutuksen Suomen ulkopuolella sijaitsevan yhteistyötahon kanssa
- tuntee EU:n yleiset periaatteet jotka koskevat henkilöiden, tavaroiden ja pääomien vapaata liikkumista
- tuntee EU:n keskeisimmät turvallisuusalan viranomaisorganisaatiot sekä yhteistyökäytännöt ja -organisaatiot

- tietää yleisellä tasolla, miten yksityisen turvallisuusalan asema sekä sitä koskeva oikeudellinen sääntely kehittyy ja muuttuu EU:ssa ja sen jäsenvaltioissa
- tuntee EU:n jäsenvaltioiden yksityiseen turvallisuusalaan liittyvän koulutuksen yleisen tason sekä yleisen rakenteen
- ymmärtää turvallisuusalan keskeisintä terminologiaa englannin kielellä ja pystyy keskustelemaan suomen tai ruotsin kielen lisäksi tyydyttävästi englannin kielellä tavanomaisista turvallisuusjärjestelyistä ja -ongelmista sekä kykenee avustamaan englannin kielellä täällä toimeksiantoa toteuttavaa ulkomaista yhteistyökumppania
- pystyy neuvomaan ja ohjeistamaan alaisiaan ja asiakkaitaan turvallisuusasioissa englannin kielellä
- pystyy hakemaan ja sisäistämään tietoa turvallisuusasioista englanninkielisestä kirjallisuudesta ja lehdistöstä
- omaa englannin kielessä vähintään yleisten kielitutkintojen taitotasoa 2 vastaavan kielitaidon
- ymmärtää eri kulttuurien ja kansalaisryhmien erilaisuuden ja erilaiset arvomaailmat sekä tavat suhtautua yksilöön ja turvallisuuteen.

Yrittäjyys

Näyttöympäristöt

Yrittäjyys - osan ammattitaito arvioidaan ALVARIN näytössä kuvatussa simuloidussa paikassa oppilaitosympäristössä tai aidossa työympäristössä ja ALVARIN kirjallisella näytöllä oppilaitoksessa.

Tutkintosuoritus

Ammattitaidon osoittaminen tapahtuu kirjallisesti ja simuloituilla työsuorituksilla tutkintotilaisuudessa tai työtehtävissä tavanomaisissa työympäristöissä. Tutkintosuoritus koostuu kirjallisesta kokeesta ja käytännön työsuorituksesta.

Tutkintotilaisuuden kesto

Tutkintotilaisuuden kesto määräytyy ALVARIN näytömmateriaalin mukaan.

Tutkintosuorituksen arviointi

Tutkintosuoritus arvioidaan ALVARIN kokeen mukana tulleen kriteeristön mukaisesti.

Arvioinnin kohteet ovat seuraavat:

- omien yrittäjävalmiuksien arviointi ja oman yrittäjyyttä tukevan kehittymisen suunnittelu
- yritystoiminnan käynnistämisessä tarvittavien perusvalmiuksien laaja tuntemus ja keskeisten asioiden hallinta
- asiantuntijapalvelujen käyttö ja tietolähteiden hyödyntäminen.

Arvioinnin kriteerit ovat seuraavat:

Tutkittava tietää, mitä yrittäjänä toimiminen edellyttää ja millaiset valmiudet tukevat yrittäjänä menestymistä. Hän pystyy erittelemään yrittäjänä toimimisen valmiuksiaan ja myös arvojaan sekä osaa näiden pohjalta punnita omaa yrittäjyyttään ja laatia itselleen kehittymissuunnitelman yrittäjänä. Hän kykenee tekemään yritystoimintaan liittyviä ratkaisuja omiin arvoihinsa luottaen ja osaa tuoda esille oman ammattitaitonsa ja arvostaa sitä. Tutkittava tuntee omaa toimialaansa ja

aluettaan niin, että osaa tarkastella tulevaisuuden näkymiä, mahdollisuuksia ja markkinoita oman yritystoiminnan käynnistämisen kannalta. Tutkittava tietää, millaisia erilaisia yritystoiminnan aloitustapoja yritystoimintaa aloittava voi harkita. Hän tietää yleisimmät Suomessa käytetyt ratkaisut mm. yritystoiminnan muotojen, aloittamisoperaatioiden, vastuiden määrittämisen, tarvittavien resurssien ja riskien osalta voidakseen keskustella asiantuntijoiden kanssa oman yrityksensä toiminnan vaihtoehtoista. Hän tietää, millaisia taloudellisia ja tuotannollisia sekä henkisiä voimavaroja yritystoiminnan toteuttaminen vaatii ja osaa arvioida niiden tarpeen esimerkiksi omaa yritystoimintaa aloitettaessa. Hän tuntee yritystoiminnan aloittamisen lakisääteiset toimet sekä muun yritystoiminnan keskeisen lainsäädännön ja tietää, mistä voi tarvittaessa saada asiantuntijapalveluja.

Tutkittava osaa kehittää asiantuntijoiden avulla omalle yritykselleen markkinakelpoisen liikeidean ja ymmärtää, mikä on liikeidean merkitys yritystoiminnan työvälineenä ja tietää, miten sitä käytetään toiminnan suunnittelun ja toteutuksen pohjana. Hän ottaa sitä kehittäessään huomioon markkinoiden kysyntä- ja kilpailutekijöitä sekä oman idean toimivuuden kannalta olennaisia erilaistamistekijöitä. Tutkittava ymmärtää asiakassuhteiden ja muiden yhteistyösuhteiden merkityksen olennaisena osana menestyvää yritystoimintaa. Hän tietää, mihin hänen mahdollisen yrityksensä asiakassuhteiden ja muiden yhteistyösuhteiden hoitamiseen liittyvät arvot ja liikeideassa määritellyt toimintatavat perustuvat. Hänellä on valmiudet rakentaa ja ylläpitää yrityksen jatkuvuuden kannalta merkittäviä asiakas-, toimittaja- ja muita verkostosuhteita.

Tutkittava ymmärtää, mitä on kannattava toiminta ja osaa vaikuttaa yrityksen kannattavuuteen. Hän osaa tulkita yrityksen tilinpäätöstä mm. pääomien, varallisuuden, maksukyvyn ja tuloksen suhteen. Hän ymmärtää kustannuslaskennan periaatteet ja tietää, mitkä markkinalähtöiset tekijät tulee ottaa myös huomioon tuotteiden tai palvelujenärkevässä hinnoittelussa. Hän osaa laatia yritykselleen karkean tulo- ja menoarvion ja osaa hankkia tietoa ja asiantuntijapalveluja alan yritystoiminnan verotuksellisten kysymysten ratkaisemiseen.

5. Tutkintosuoritusten arviointi

Arvioijien valinta ja arviointiosaamisen ylläpito

Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnossa Kainuun ammatitopisto perehdyttää tutkinnon suorittajan ammattitaitoa arvioivat henkilöt arviointitehtävään tutkinnon osittain. Perehdyttäminen tutkintosuoritusten arviointiin tapahtuu oppilaitoksen järjestämässä arvioijakoulutuksissa tai henkilökohtaisilla perehdytyskäynneillä näyttöympäristöissä. Tutkintosuorituksen arvioijat perehdytetään näyttötutkintojärjestelmään ja kyseisen tutkinnon osan arviointiin (ammattitaitovaatimukseen ja arvioinnin kohteisiin ja kriteereihin).

Tutkintosuoritusten arviointi edellyttää järjestelmällistä arviointiaineiston keräämistä, päätöksentekoa ja dokumentointia tutkinnon suorittajan ammatillisista ja työtoimintavalmiuksista suhteessa turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon näyttötutkinnon perusteissa määriteltyihin ammattitaitovaatimukseen ja arviointikriteereihin. Arvioinnin painopiste on turvallisuusalan kokonaistuntemuksessa ja tekemisessä sekä työssä toimimisessa. Arvioija arvioi

tutkinnon suorittajan taitoa ja osaamista suoraan käytännötoiminnassa sekä tiedolliselta pohjalta.

Kainuun ammattiopisto järjestää turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon suorittajien tutkintosuoritusten arvioijille arviointikoulutuksen. Arvioijakoulutuksen tavoitteena on perehdyttää näyttötutkinnon työntekijä- ja työnantaja-arvioijat turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon ammattitaitovaatimuksiin, arvioinnin kohteisiin ja arviointikriteereihin tutkinnon osittain. Koulutus toteutetaan tutkinnon osittain ja ajoitetaan ennen ko. tutkinnon osan tutkintotilaisuutta. Viimeisellä koulutuskerralla kootaan eri osapuolten kokemuksia ja palautetta tutkintosuorituksista. Työntekijäarvioijien ja työnantaja-arvioijien arvioijakoulutuksen yksityiskohtaisempi sisältö on kuvattu.

Oppilaitoksen menettelyohjeen mukaan työnantaja- ja työntekijäarvioijat perehdytetään sekä näyttötutkintojen yleiseen järjestämiseen että tutkintokohtaisiin asioihin kuten:

- näyttötutkinnot ja tutkintosuoritusten arvioinnin käsitteet ja periaatteet
- turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon rakenne ja perusteet
- ammattitaitovaatimukset, ammattitaidon arvioinnin kohteet ja kriteerit tutkinnon osittain
- näyttösuunnitelma tutkinnon osittain
- tutkinnon suorittajan tehtävät näyttöympäristössä
- työelämäarvioijan rooli ja tehtävät (arvioijan vastuu, arviointimenetelmät, arvioinnin perustelutaito)
- tutkinnon järjestäjän rooli ja tehtävät tutkintosuorituksissa
- arviointipäätöksen tekeminen sisältäen arviointiaikataulun, tutkinnon suorittajan kuulemisen, arviointikokouksen pitämisen ja arviointiasiakirjojen laadinnan
- näyttötutkinnon arvioinnin arviointi

- palautteen kerääminen

Oppilaitos hyväksyy työntekijäarvioijaksi henkilön, joka:

- on työhönsä motivoitunut
- on alan toisen asteen tutkinnon tai muutoin ko. koulutuksia / ammattia lähellä olevan tutkinnon suorittanut
- on hankkinut riittävän työkokemuksen vartiointialan / turvallisuusalan työstä (vähintään viiden vuoden työkokemus alalta)
- hallitsee eri tutkinnon osien ammattitaitovaatimusten mukaisen erityisosaamisen
- on asiantuntija arvioimaan turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon ammattitaitovaatimuksia
- on perehtynyt riittävästi ammattitaidon arviointiin (esimerkiksi osallistuminen oppilaitoksen arvioijakoulutukseen)
- ei ole esteellinen esim. lähisukulainen

Näyttötutkinnon työelämäarvioijat kirjataan oppilaitoksen turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon arvioijaluetteloon. Koulutetuista arvioijista lähetetään tiedot turvallisuusalan tutkintotoimikunnalle tutkintotilaisuuksia suorittavien ennakoilmoitusten mukana.

Vuosittain tutkintotoimikunnalle toimitetaan päivitetty lista koulutetuista tutkintosuoritusten arvioijista.

Oppilaitos vastaa siitä, että oppilaitoksen edustajana toimiva turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon arvioija on:

- työhönsä motivoitunut
- riittävä perehtyneisyys alaan koulutuksen ja työkokemuksen kautta
- pedagogisen pätevyyden omaava (tai koulutuksessa oleva)

- näyttötutkintomestari (tai koulutuksessa oleva)

Tutkinnon suorittaja palauttaa oppilaitoksen arvioijalle ja työelämän arvioijille kirjallisen näyttösuunnitelman ja kirjalliset näyttötehtävät viikkoa ennen tutkintotilaisuuden alkamista.

Tutkintotilaisuudessa arvioijat havainnoivat ja arvioivat tutkinnon suorittajan toimintaa suhteessa kirjalliseen näyttösuunnitelmaan ja tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimukseen sekä arvioinnin kohteisiin ja kriteereihin. Arvioinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia, ensisijaisesti laadullisia arviointimenetelmiä kuten havainnointia, haastatteluja, kyselyjä, aikaisempia dokumentoituja näyttöjä sekä itse- ja ryhmäarviointia. Tutkintosuorituksen arvioijat kirjaavat säännöllisesti tutkintotilaisuuden aikana tutkinnon suorittajan työstä nousevia perusteita arvioinnille.

Tutkintosuorituksen arviointi edellyttää järjestelmällistä aineiston keräämistä ja dokumentointia. Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon tutkintosuoritusten arvioinnissa painopiste on työn tekemisessä, erikseen mainitut kirjalliset näyttötehtävät ovat osa tutkintosuoritusta.

Arviointi toteutetaan kolmikantaperiaatteen mukaisesti siten, että arviointiesityksestä tutkintotoimikunnalle vastaavat työnantaja-arvioija, työntekijä-arvioija ja oppilaitoksen arvioija (NTM). Työnantaja voi delegoida kirjallisesti työntekijäarvioijan edustamaan työnantajaa arviointikeskustelussa, mikäli työnantaja-arvioija on esteellinen saapumaan arviointikeskusteluun (esim. sairastapauksissa).

Tutkinnon suorittajan itsearviointi on keskeinen osa ammattitaidon arviointia ja se huomioidaan tutkintosuorituksen arviointia tehtäessä. Tutkintosuorituksen tutkinnon suorittaja toteuttaa laatimansa kirjallisen näyttösuunnitelman pohjalta. Arviointikeskustelussa

keskustellaan tutkinnon suorittajan toiminnasta näyttösuunnitelman pohjalta, miten hän on saavuttanut kunkin tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset. Kirjallinen näyttösuunnitelma sisältää tutkinnon suorittajan näyttöympäristön kuvauksen ja tutkinnon suorittajan tutkintosuorituksen tavoitteet tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Arviointiesityksen tekemisessä noudatetaan arvosana asteikkoa, joka on hyväksytty/hylätty. Mikäli tutkintosuoritus hylätään, tutkinnon suorittaja suorittaa uuden tutkintosuorituksen. Tutkintosuoritus pyritään keskeyttämään ennen arviointikeskustelua, jos tutkinnon suorittajan toiminta ei vastaa tutkintosuorituksen ammattitaitovaatimuksia.

Tutkintosuorituksen arviointiesityksestä päätetään yhteisessä arvioinnin kokoavassa arviointikeskustelussa. Tällöin päätetään kolmikantaisesti tutkinnon suorittajan arviointiesityksestä. Arviointi toteutetaan keskustellen tutkintokriteerien mukaisesti. Tutkinnon suorittaja kertoo suullisen itsearviointinsa ja työelämän arvioijat esittävät oman arviointinsa ja palautteensa. Näyttötutkintomestarin vastuulla on huolehtia, että tutkinnon suorittajan toimintaa arvioidaan kyseisen tutkinnon osan kriteerien mukaisesti.

Arvioijien esteellisyyden määrittelyssä noudatetaan soveltuvin osin Hallintolain (434/2003) 27§, 28§ ja 29§ määräyksiä. Tutkinnon osan valmistavassa koulutuksessa keskeisesti opettava opettaja ei voi toimia ko. tutkinnon osan tutkintosuorituksen arvioijana.

6. Arviointiesityksen tekeminen ja dokumentointi

Tutkintosuorituksen arviointikeskustelu käydään tutkintotilaisuuden päättymisen jälkeen. Arviointikeskustelussa käydään läpi tutkinnon suorittajan itsearviointi. Arviointikeskustelussa tutkinnon

suorittajalle annetaan palautetta tutkintosuorituksesta. Arviointitilaisuuden lopuksi tehdään arviointiesitys ja kirjataan perustelut arviointiesityspöytäkirjaan. Arviointiesityksen, hyväksyty / hylätty allekirjoittaa työntekijäarvioija, työnantaja-arvioija ja oppilaitoksen arvioija (NTM). Tutkinnon suorittaja vahvistaa allekirjoituksellaan saaneensa tiedon arviointiesityksestä. Tämä arvioijien tekemä kolmikantainen arviointipäätösesitys on esitys, jonka tutkintotoimikunta lopullisesti hyväksyy/hylkää. Tutkinnon suorittajan itsearviointi otetaan hänen ammattitaitoaan mahdollisesti täsmentävänä huomioon arviointipäätöstä tehtäessä.

Jos arvioijat ovat erimielisiä tutkintosuorituksen arviointiesityksestä, tutkinnon järjestäjän edustajana oppilaitoksen-arvioija tutkii / tarkistaa arvioijien esittämät perustelut. Mikäli perustelujen pohjalta ei synny kaikkien osapuolten hyväksymää arviointiesitystä, asiasta äänestetään ja enemmistön päätös tulee esitykseksi.

Arviointiesityksen tekemisessä käytetään OPH:n vahvistamia tutkinnon perusteita (OPH:n määräys 21/011/2003). Arvioinnissa käytetään tutkintotoimikunnan laatimia ja vahvistamia arviointiesityslomakkeita.

Arviointikeskustelussa täytetään arviointiesityslomake, jossa yhdistetään työntekijä-arvioijan ja työnantaja-arvioijan arvioinnit tutkintotilaisuudesta ja arvioijien palautteet sekä oppilaitoksen arvioijan palaute (arvio näyttösuunnitelmasta, kirjallisista näyttötehtävistä, tutkinnon suorittajan itsearvioinnista). Lomake toimii arviointiesityspöytäkirjana ja siinä ilmoitetaan tutkintosuorituksen kokonaisarvosana perusteluineen. Oppilaitos arkistoi alkuperäiset arviointiesityslomakkeet ja arviointiesityspöytäkirjan oppilaitoksen arkistoon. Kaikki asiaan kuuluva arviointiaineisto säilytetään oppilaitoksessa vähintään kaksi kuukautta, sen jälkeen, kun arviointipäätös tutkintotoimikunnalta on saapunut oppilaitokseen.

Hyväksytyistä tutkintosuorituksista täytetään tutkintotoimikunnan laatimat yhteenveto (tutkintoon osallistuneet, tutkinto ja tutkinnon osa arvosanoineen) ja koontilomakkeet tutkinnon osittain. Yhteenveto tutkintosuorituksista toimitetaan tutkintotoimikunnalle, kun kaikkien tutkinnon osien tutkintosuoritukset on annettu.

Hylätyiksi esitetyistä suorituksista toimitaan edellisen lisäksi perustelut. Hylätyiksi esitetyissä suorituksissa mainitaan se turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon perusteiden mukainen kohta, jossa vaadittava osaaminen ei ole täytynyt sekä puutteet, jotka johtivat suorituksen hylkäämiseen.

Tutkinnon suorittajan arvioinnissa noudatetaan ammatillisessa aikuiskoulutuksessa annettua lakia 631/98 ja asetusta 812/98.

Tutkintotodistukset luovuttaa turvallisuusalan tutkintotoimikunta. Tutkintotodistus annetaan sen jälkeen, kun henkilö on suorittanut kaikki osat, joista tutkinto muodostuu. Tutkinnon osan suorittamisesta annetaan todistus silloin, kun tutkinnon osan suorittaja sitä pyytää.

Tutkintotodistuksissa noudatetaan opetushallituksen määräystä (määräys 10 /011 /2006).

7. Arvioinnista, oikaisumenettelystä, tutkintosuoritusten uusinnasta ja arviointipäätöksestä tiedottaminen

Tutkinnon suorittaja voi 14 päivän kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin hän on saanut tutkintotoimikunnalta (Kainuun ammattiopiston kautta) tiedon näyttötutkinnon tai sen osan arvioinnista, pyytää arvioinnin oikaisua turvallisuusalan tutkintotoimikunnalta. Kirjallinen oikaisupyyntö osoitetaan turvallisuusalan tutkintotoimikunnalle. Tutkintotoimikunta voi arvioijia kuultuaan, jos päätös on

ilmeisen virheellinen, velvoittaa toimittamaan uuden arvioinnin. Arviointia koskevasta oikaisuvaatimuksella annettuun tutkintotoimikunnan päätökseen ei voi valittamalla hakea muutosta.

Tutkinnon suorittajalle kerrotaan tutkintosuorituksen perehdytyksen ja ohjauksen yhteydessä arvioinnin uusimisesta ja oikaisusta oppilaitoksen menettelyohjeen mukaan.

Tutkinnon suorittajalla on oikeus saada kopiot omasta tutkintoon liittyvästä kirjallisesta tuotoksesta (kirjallinen näyttösuunnitelma, kirjallinen itsearviointi ja kirjalliset näyttötehtävät) sekä arvioinnissa käytetyistä tai asiaa ratkaistaessa käytettävistä asiakirjoista (työnantaja- ja työntekijä-arvioijien arviointi, oppilaitoksen arvioijan arviointi, täytetty arviointiesityslomake perusteluineen ja arvosanoineen). Mikäli arvioinnissa on tapahtunut selvä virhe, arvioijat voivat suorittaa uuden arvioinnin ilman virallista oikaisupyyntöä (itseoikaisu).

Koko tutkinnon osan tutkintosuoritus hylätään, mikäli yksikin ammattitaitovaatimuksista on hylätty. Tutkinnon osan hylkäämisen perusteet selvitetään tutkinnon suorittajalle ja kirjataan tutkintotoimikunnan laatimalle turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon hylättyjen tutkinnon suorittajien nimilista - lomakkeelle.

Mikäli tutkintosuoritus hylätään, tutkinnon suorittaja suorittaa uuden tutkintosuorituksen. Uuden tutkintosuorituksen ajankohta sovitaan aina suorittajakohtaisesti erikseen. Kaikille tutkinnon suorittajille tutkinnon osan ensimmäinen tutkintosuorituksen uusinta on maksuton. Myöhemmistä tutkinnon osan uusimisista aiheutuva maksu peritään todellisten kustannusten mukaisesti. Oppisopimuskoulutuksessa uuden tutkintosuorituksen kustannuksista vastaa tutkinnon suorittaja (paikallisen oppisopimustoimiston ohje).

Arvioinnin uusimisessa ja oikaisussa noudatetaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 631/1998, 25 c § (muutos L 601/2005) ja ammatillisesta koulutuksesta 630/1998 16 §, kohta 6a (muutos L 602/2005) annettua lakia.

8. Pohdinta

Kehittämistyön aiheena oli turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon henkilökohtaistaminen, koska se yksi tärkeimpiä elementtejä tutkinnon eri vaiheissa.

Tätä työtä tehdessä perehdyin uudelleen turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon näyttöjen järjestämissuunnitelmaan ja siihen liittyvään henkilökohtaistamiseen. Viimeksi perehdyin aiheeseen puoli vuotta sitten, kun laadin erikoisammattitutkinnon järjestämissuunnitelman.

Tietoa oli saatavilla paljon eri tietolähteistä. Sen löytäminen ja omaksuminen vaativat hieman aikaa. Tämän tiedon muokkaaminen työni sisälle opinnäytetyöhöni vaati lähestymistä tehtävään eri suunnilta.

Henkilökohtaistaminen turvallisuusalalla edellyttää alan opettajalta tietoa yleensäkin henkilökohtaistamisesta ja henkilökohtaistamisen yleisistä pelisäännöistä. Tietoa turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon tarkasta sisällöstä, osaamisvaatimuksista ja turvallisuusalaan vaikuttavasta lainsäädännöstä, kun opetusta räätälöidään opiskelijalle.

Yksi ongelma henkilökohtaistamisessa turvallisuusalalla valmistavassa koulutuksessa on sen lakiin perustuva määrämuotoisuus. Esimerkiksi ammattitutkinnon vartijan työn perusteet ja vartijan peruskurssiosat. Niissä kursseissa on läsnäolopakko opetuksessa ja tarkoin määritelty sisältö ja koe. Tämä ei mahdollista esimerkik-

si opetuksesta poissaoloa, vaikka kyseessä olisi sen alan osaaja. Hyväksilukuna käy ainoastaan aiempi sen kyseisen osion hyväksytty koesuoritus ja todistus siitä, ei mikään muu. Henkilökohtaistaminen onnistuu siten ainoastaan pyrkimällä valitsemaan kullekin opiskelijalle sopivimpia oppimisen muotoja ja menetelmiä. Tosin turvallisuusalan tutkinnoissa löytyy tutkinnon osia, joissa valmistavaa koulutusta voidaan henkilökohtaistaa ja esimerkiksi ohjata henkilö suoraan tutkintotilaisuuteen.

Olen itse sen verran nuori tällä alalla, etten voi vielä sanoa henkilökohtaistamisesta kokemuksen rintaäänellä mitään, koska minulla ei ole käytännön kokemusta asiasta, mutta tulevaisuudessa pääsen perehtymään asiaan tarkemmin.

Tuntuma asiaan on nyt kuitenkin se, että turvallisuusosalalla henkilökohtaistamista pitää kehittää edelleen ja pyrkiä miettimään keinoja hyödyntää henkilökohtaistamista enemmän eri tutkintotilanteissa. Turvallisuusosalalla ei varmaankaan saada vielä täyttä tehoa irti henkilökohtaistamisesta, kuten monilla muilla aloilla.

LÄHTEET

- Hirsijärvi & Huttunen 1995. Johdatus kasvatustieteeseen.
- Rinne, Kivirauma & Lehtinen 2004. Johdatus kasvatustieteisiin.
- www.min.edu.fi
- www.kao.fi.
- Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998).
- www.oph.fi/koulutusjärjestelmä/aikuiskoulutus
- www.oph.fi
- Helakorpi, S. 2005. Työn taidot. HAMK. Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 2/2005. Hämeenlinna
- Mäkinen, Olkinuora, Rinne & Suikkanen 2006. Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen